

HUMANITIES INSTITUTE

Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

YENİ AKRABA / JANGY TUUGAN (1973)

Asanbek Stamov (1938-2010)

Kaynakçalar:

Stamov, A. (1973). *Jangy tuugan: Povestter jana angemeler*. Kyrgyzstan.

Stamov, A. (1980). *Novyi rodstvennik* (L. Lebedeva, Trans.). Molodaya Gvardiya.

GENEL BİLGİ

Yazar

Kırgızistan Cumhuriyeti Halk Yazarı Asanbek Stamov, 28 Ağustos 1938'de, günümüzde Kırgızistan'ın Moskova ilçesi sınırları içinde bulunan Murake köyünde doğdu.

1962 yılında Kırgız Devlet Üniversitesi Kırgız Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Aynı yıl meslek hayatına Tokmok şehrindeki Toktogul Yatılı Okulunda öğretmen olarak başladı.

1964-1966 yılları arasında Devlet Radyo Komitesinde editör ve kıdemli editör olarak görev yaptı. 1967-1969 yıllarında Kırgızistan Devlet Yayınevinde kıdemli editör olarak çalıştı.

1969-1971 yılları arasında Kırgızistan Komünist Partisi Merkez Komitesinde görevli olarak çalıştı. Bu kurum, Sovyet yönetimi altında Kırgızistan'daki en önemli siyasi karar alma merkezlerinden biriydi. 1971-1973 yılları arasında Kırgızistan Devlet Yayınevinin müdürlüğünü yürüttü.

1973 yılında, Sovyetler Birliği'ne bağlı Kırgızistan'ın o dönemdeki yönetim organı olan Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Kültür Bakanı Birinci Yardımcılığına atandı. 1985-1987 yılları arasında, cumhuriyetin devlet televizyonu ve radyo yayınlarından sorumlu Devlet Televizyon ve Radyo Komitesi'nin başkanlığını yaptı. 1985-1990 yılları arasında ise Kırgız Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin yasama organı olan Yüksek Sovyet'te milletvekili olarak görev yaptı.

1987 yılında Kırgızistan Yazarlar Birliği bünyesindeki Edebî Eserleri Tanıtma Bürosunun müdürlüğüne getirildi. 1989 yılında *Chalkan* dergisinin genel yayın yönetmeni oldu. 1990'dan 1992 yılında emekli oluncaya kadar *Uchkun* Devlet Konserinin başkanlığını yürüttü.

Asanbek Stamov, 7 Ağustos 2010 tarihinde hayatını kaybetti. 17 Eylül 2013 tarihinde Kırgızistan Millî Kütüphanesinde, doğumunun 75. yıl dönümünü anmak amacıyla "Asanbek Stamov: 75 Yılı" başlıklı kitap ve görsel sergi açıldı.

Edebî Kariyeri

Asanbek Stamov edebiyat dünyasına 1959 yılında, *Ata (Baba)* adlı uzun öyküsünün *Ala-Too* dergisinde yayımlanmasıyla adım attı. İlk kitabı *Taanışuu (Tanışma)*, 1966 yılında Kırgızistan Yayınevi tarafından yayımlandı. 1975 yılında *Cañı tuugan (Yeni Akraba)* adlı uzun öyküsüyle Kırgızistan Lenin Kom-somolu Ödülü'ne layık görüldü.

Taanışuu (Tanışma), *Keç küzdö (Sonbaharın Sonlarında)*, *Cañı tuugan (Yeni Akraba)*, *Nöşördön kiyin (Sağanak Sonrası)*, *Ak kar (Beyaz Kar)*, *Col boyunda calgız tam (Yol Kenarındaki Yalnız Ev)*, *Egiz tal (İkiz Ağaçlar)* ve *Çüy dastandarı (Çüy Destanları)* adlı öykü ve uzun öykü kitapları Moskova'da yayımlandı ve *Kırgız Yazarları Antolojisi*nde yer aldı. Ayrıca Türk yazar Aziz Nesin'in ve Tatar şair Musa Celil'in eserlerini çevirdi. Stamov'un kendi eserleri de çeşitli yabancı dillere çevrildi.

Kırgızistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Stamov, yaklaşık yirmi yıl boyunca Kırgız halkının tarihini araştırdı ve özellikle 16. yüzyıldan sonraki döneme odaklandı. Bu araştırmalarının sonucunda *Han Teyiş* adlı tarihî romanını kaleme aldı. Ölümünün ardından ailesi, bütün eserlerini 12 ciltlik bir külliyat halinde yayımladı.

Eser

1973 yılında yayımlanan *Yeni Akraba (Jangy Tuugan)* adlı novella, yazarın edebi külliyatında önemli bir yere sahiptir. Yazar, bu eseriyle 1975 yılında Kırgızistan Lenin Komsomol Ödülü'ne layık görülmüştür.

Bu çalışma, L. Lebedeva tarafından Rusçaya çevrilen ve 1980 yılında Moskova'da Molodaya Gvardiya Yayınevi tarafından yayımlanan *Noviy Rodstvennik (Yeni Akraba)* adlı çeviriye dayanmaktadır.

Arka Plan

Asanbek Stamov'un ilk kez 1973 yılında Kırgızca yayımlanan *Yeni Akraba (Jangy Tuugan)* adlı novellası, Sovyet Kırgız kırsal nesir geleneği içerisinde konumlanır. Eser; 1950'lerden 1970'lere uzanan süreçte gelişim gösteren, kırsal toplulukları, tarımsal emeği, aile yapısını, gelenekleri ve toplumsal dönüşümün ahlaki yansımalarını odağına alan Sovyet "köy nesri" olgusu bağlamında değerlendirilmelidir. Nitekim edebiyat araştırmacıları, bilhassa köy yaşamının temsili, kültürel bellek ve dönüşen toplumsal değerler noktasında bu edebî çizgi ile Cengiz Aytmatov gibi Kırgız yazarların nesri arasındaki tematik akrabalıklara dikkat çekmektedir.

Mekân olarak bir Kırgız kolhozunu merkezine alan novella, savaş sonrası kuşağın deneyim dünyasını yansıtır. Stamov; cepheden dönen askerlerin, tarım emekçilerinin ve köylü ailelerin yaşamları üzerinden aşk, evlilik, vazife ve ahlaki tercihler ekseninde toplumsal sorumluluklar ile bireysel arzular arasındaki gerilimi ve etkileşimi derinlikli bir biçimde tahlil eder.

KIŞILAR

Cuma — Eserin anlatıcısı ve Beyşe'nin yakın arkadaşı.

Beyşe — Çoro ile Uulkan'ın tek oğlu; cepheden dönen asker.

Zurake — Camşık'ın kızı; Beyşe'ye gönül veren, iradeli ve güçlü karakterli genç bir köy kızı.

Çoro — Beyşe'nin babası ve köyün değirmencisi.

Uulkan — Beyşe'nin annesi.

Toko — Zurake'nin nişanlısı.

Şeralı — Köy meclisinin kâtibi ve Zurake'ye ilgi duyanlardan biri.

Kumaş — Kolhoz başkanı.

Derbişalı — Zurake'nin baba tarafından amcası ve çalışkan bir çiftçi.

Belek — Zurake'nin, Beyşe'ye benzeyen oğlu.

ÖZET

Novella, II. Dünya Savaşı yıllarında çocukluğu geçen Cuma'nın anlatımıyla ilerler. Cuma'nın çocukluğu savaşın yanı sıra dostluk, aşk ve kayıplarla şekillenir. Savaş sırasında Çoro ve Uulkan'ın tek oğulları Beyşe cephededir. Okuma yazma bilen Cuma, Beyşe'nin ailesine göndereceği mektupları yazar ve cepheden gelen mektupları da yaşlı anne babasına okur. Bu sayede Cuma ile Beyşe arasında, henüz yüz yüze tanışmadan bir yakınlık oluşur. Beyşe, mektuplarında Cuma'ya "kardeşim" diye hitap eder.

Savaşın sona ermesiyle Beyşe köyüne döner. Köylüler onun dönüşünü büyük bir sevinçle karşılar. Beyşe, ailesine kavuşmasının ardından Cuma ile olan yakınlığını da sürdürür. Kısa süre sonra köyün on yedi yaşındaki genç kızı Zurake ile tanışır. Zurake küçük yaşta Toko'ya sözlenmiştir; ancak Toko'ya karşı sevgi beslemez ve onun kendisine yaklaşmasına izin vermez. Köy sovyeti kâtibi Şeralı da Zurake'ye ilgi duymaktadır. Cuma'nın götürdüğü sevda mektubunu Zurake'nin yırtıp atmasıyla Şeralı da reddedilir.

Beyşe ile Zurake zamanla birbirlerine âşık olurlar. Cuma, Beyşe'ye duyduğu güçlü bağlılık nedeniyle başlangıçta bu ilişkiyi kıskanır. Ancak zamanla Zurake'yi de kabullenir ve Beyşe'nin mutluluğuna engel olmak istemez. Bu sırada Beyşe ilçede önemli bir göreve getirilir. Savaşın ardından zor durumda kalan kolhozların yeniden toparlanması için yoğun bir çalışma yürütür. Hasadın zamanında yapılması ve köylülerin üretime katılması için büyük çaba gösterir.

Beyşe ile Zurake evlenmeye karar verdikleri sırada kolhozun ambarından tahıl çalınır. Beyşe ve kolhoz başkanı Kumaş, hırsızlığın sorumlusunu bulmak için araştırmaya başlar ve olayın Şeralı ile bağlantılı olduğunu ortaya çıkarır. Şeralı kaçmaya çalışırken Beyşe'nin savaşta yaralanan bacağına vurur. Yaralanması ağırlaşan Beyşe hastaneye kaldırılır. Ancak durumu giderek kötüleşir ve kısa süre sonra hayatını kaybeder.

Beyşe'nin ölümü ailesini, Zurake'yi ve Cuma'yı derinden sarsar. Zurake köyden götürülür ve kısa süre sonra ailesi tarafından başka biriyle evlendirilir. Yıllar geçer. Memleketine dönen Cuma, Zurake'nin oğlu Belek ile karşılaşır. Belek'in Beyşe'ye çok benzemesi, Cuma'ya onu ve geçmişte yaşananları hatırlatır. Cuma ve Belek birlikte Beyşe'nin mezarını ziyaret eder.

OLAYLAR

Savaşın Gölgesinde Bir Dostluk

Beyşe'nin Dönüşünü Beklerken Cuma on üç yaşındayken köyde ilk Zafer Bayramı kutlanır. İnsanların içine savaşın biteceğine dair bir umut doğar. Çok geçmeden Çoro'nun tek oğlu, asker Beyşe'nin ordudan döneceği haberi gelir. Çoro ile Uulkan, oğullarının dönüşüne bayram hazırlığı yapar gibi hazırlanırlar. Cuma, Beyşe'nin anne babasına gönderdiği mektupları okur, onların cevaplarını da yazar. Akşamları özel olarak sakladıkları gaz lambasını çıkarıp mektubun başına otururlar. Çoro söyleyeceklerini Cuma'ya söyler, yazılanları düzeltir; Uulkan ise sessizce yazıyı takip eder. Mektup bitince Çoro zarfı kapatıp saklar. Uulkan gözyaşlarını göstermemeye çalışsa da ikisinin de içinde oğullarına duydukları özlem ve kaygı vardır.

Mektuplarda Yaşayan Beyşe Çoro'nun yatmasını söylemesine rağmen Cuma o gece yatağına gitmez. Birlikte oturup Beyşe'nin dönüşünü beklerler. Mektupları yeniden okur, Beyşe'nin çocukluk günlerinden söz ederler. Cuma, Beyşe'nin cephede düşmanla yaptığı savaşları okuduğunda Çoro'nun yüzü gerilir; bir yandan da gururlanır. Beyşe'nin yaşadıkları ona kendi gençlik yıllarında at hırsızlarıyla yaptığı mücadeleleri hatırlatır. Beyşe, askere gitmeden önce güneyde öğretmenlik yapmış, ardından köye yalnızca bir kez uğramıştır. Sadece bir gün kalıp yeniden cepheye gitmiştir. Bu kısa ziyaretini anne babasını teselli etmeye ayırdığı için Cuma'ya pek dikkat etmemiştir. Bu yüzden Cuma'nın aklında Beyşe ciddi ve içine kapanık biri olarak kalmıştır.

Mektuplarla Kurulan Dostluk Cuma ile Beyşe'nin dostluğu mektuplarla başlar. Cuma, bu mektuplar sayesinde daha çocuk yaşta hayatı, ölümü, aşkı ve ayrılığı düşünmeye başlar. Mayıs Bayramı'nda Byrjybay Tepesi'nde yapılan kutlamalar sırasında Çoro, Cuma'yı yanına çağırıp Beyşe'den gelen yeni mektubu okumasını ister. Cuma'nın okuyuşunu beğenen Çoro onu över ve akşam evlerine çağırır. Cuma eve geldiğinde Çoro özel bir yemek hazırlamıştır ve onu sıcak bir şekilde karşılar. Köyde sert ve suskun biri olarak tanınan Çoro, eğitilmiş insanlara büyük saygı duyar. Cuma'ya gösterdiği bu ilgi çocuğu da etkiler. Cuma bundan sonra kendisini daha büyük biri gibi görmeye başlar ve diğer çocuklarla eskisi kadar oyun oynamaz.

Bir Kardeş Kazanmak Savaş yıllarında köyden cephedeki askerlere mektup yazılırken kötü haberlerden söz edilmez. Cuma, Beyşe'ye yazdığı ilk mektupta Çoro ile Uulkan'ın sağlıklı olduğunu, yiyeceklerinin yerinde olduğunu ve zafer için çalıştıklarını anlatır. Köydeki ölümlerden, açlıktan, hastalıklardan ve diğer sıkıntılardan hiç söz etmez. Çünkü cephedeki askerlerin bu tür haberleri duymasına izin verilmez. Çoro mektubu beğenir, Cuma'dan onu yüksek sesle okumasını ister. Sonra mektubu dikkatlice katlayıp Cuma'ya teşekkür eder. Beyşe de cevabında mektubu kimin yazdığını sorar ve Cuma'nın düzgün yazısını över. Cuma daha sonra kendisinden söz eder. Bunun üzerine Beyşe ona mektuplarında "küçük kardeşim Cuma" diye seslenmeye başlar.

Beyşe'nin Yolunu Gözleyenler

Beyşe'nin Dönüş Haberi Beyşe'nin treninin Ak-Suu'da duracağını öğrendikleri gece Çoro sabaha kadar uyuyamadı. Gün ağarırken gri renkli kolektif çiftlik atını eyerledi ve birkaç adamla birlikte istasyonun yolunu tuttu. Köyde ise herkes Beyşe'yi karşılamak için Çoro'nun evinde toplanmaya başlamıştı. Uulkan'ın sevincinden eli ayağına dolaşıyordu. Evdeki işlere yetişemiyor, bir yandan da gelenlere evin anahtarlarını vererek unla tereyağını alıp boorsok yapmalarını söylüyordu. Fakat Cuma, kadının yüzündeki sevinçte

başka bir duygu daha olduğunu fark etmişti. Uulkan sanki oğluna kavuşmanın sevincini yaşarken onu yeniden kaybetmekten de korkuyordu. Aralarında kan bağı yoktu. Yine de yıllar boyunca süren dostlukları onları birbirine öyle yakınlaştırmıştı ki, sevinçleri de acıları da öz kardeşlerinki kadar ortak olmuştu.

Çoro'nun Yeni Hayatı Yıllar önce Cuma'nın dedesi Moldokan, Yukarı Ak-Suu Nehri'nin yakınlarındaki el değmemiş topraklara yerleşmiş ve burada çiftçilik yapmaya başlamıştı. O sıralarda Çoro, vadinin aşağı kesimlerinde yaşayan zengin Rus köylülerinin yanında çalışıyordu. Ne kadar uğraşsa da kazandığı para ancak geçinmesine yetiyordu. Sonunda Bağışan yaylasına taşınıp Moldokan'ın yakınına yerleşti. Toprağın verimli olması ve Çoro'nun gece gündüz demeden çalışması kısa zamanda meyvesini verdi. Daha iki yıl geçmeden hayvanlarının sayısı arttı, durumu düzeldi ve çevredeki ilk su değirmenini kurdu. Köylüler ellerindeki az çok demeden tahıllarını öğütmek için onun değirmenine geliyordu. Çoro zamanla çiftçiliği tamamen bırakıp değirmencilığa yöneldi. Bundan sonra herkes onu yalnızca "değirmenci" diye anmaya başladı. Yıllar sonra kolektifleştirme başlayıp Murake yakınlarında yeni bir yerleşim kurulunca akrabaları onun da oraya taşınmasını istedi. Ancak Çoro, alıştığı yerden ve yıllardır yaptığı işten vazgeçmek istemedi.

Beyşe'nin Çocukluğu Çoro çalışkanlığı kadar inadıyla da tanınan bir adamdı. Akrabalarından uzakta yaşamayı göze almış, değirmenini Yukarı Murake Nehri'nin kıyısına kurmuştu. Ardından değirmenin yanına bir ev yaptırmış, çevresinde de küçük bir bahçe oluşturmuştu. Kırklı yaşlarına geldiğinde artık bir yuva kurmak ve çocuk sahibi olmak istiyordu. Bu yüzden Uulkan'la evlendi. Fakat uzun süre bekledikleri çocukları peş peşe hayatını kaybetti. Sonunda Beyşe dünyaya geldiğinde Çoro, Cuma'nın büyükbabasından yardım istedi. Eski bir Kırgız geleneğine göre Cuma'nın büyükannesi bebeği üç günlüğüne gizlice alıp götürdü. Amaç, uzun zamandır beklenen çocuğu nazardan korumaktı. Beyşe sağ salim büyüyünce iki aile arasındaki dostluk da daha da güçlendi. Çoro ile Cuma'nın dedesi arasındaki bağ artık yalnızca komşuluğa dayanmıyordu. Sonraki yıllarda Çoro yeni yerleşimin kurulmasına da yardım etti. Fakat savaş başlayınca yıllardır sürdürdükleri sakin hayat bir anda değişti.

Köyün Bekleyişi Öğleye doğru köydeki herkes Beyşe'nin yolunu gözlüyordu. Derken uzaktan birinin "Atlılar geliyor!" diye bağırmasıyla kalabalık bir anda köprünün bulunduğu tarafa yöneldi. Cuma da insanların arasından sıyrılıp nehir boyunca uzanan tanıdık yola koyuldu. Baharın güzelliği her yerde kendini gösteriyordu. Çiçekler açmış, kuşlar ötüyor, kelebekler uçuşuyordu. Bu güzel manzara çocuklara açlıklarını, yoksulluğu ve hatta savaşın korkusunu bile bir süreliğine unutturmuştu. Doğanın içinde insanın içini rahatlatan bir huzur vardı. Çok geçmeden istasyondan dönen atlılar görüldü. Çoro onların arasındaydı. En önde ise Beyşe gidiyordu. Gri atının üzerinde dimdik oturuyor, elinde parlak kırmızı bir bayrak taşıyordu. Yanında da küçük, siyah bir oğlak vardı. Köylüler onu gördükçe heyecanları daha da arttı.

Eve Dönüş Çoro kalabalığa seslenerek yolun açılmasını istedi. Ardından Beyşe'nin coşkuyla kişneyen atını evin önünde durdurdu. Beyşe, yanında getirdiği siyah oğlağı kapıdan içeri doğru attı. Uulkan ise oğlunu görür görmez ona koşup sımsıkı sarıldı. Çoro su getirilmesini istedi. Uulkan bardağı aldı ve eski geleneğe uygun olarak suyu Beyşe'nin başının çevresinde dolaştırdı. Çoro ardından bardağı bir taşa vurarak kırdı. Daha sonra Beyşe'nin taşıdığı kırmızı bayrağı aldı ve Uulkan'a verdi.

Beyşe attan indiğinde köylüler onu çevrelemişti. Herkes ona sarılıyor, kimi gülüyor, kimi gözyaşlarını tutamıyordu. Uulkan oğlunu tekrar tekrar öpüyor, onu sağ salim gördüğü için Allah'a şükrediyordu. Beyşe de karşısındaki insanları tek tek selamladı. Fakat kalabalığın içinde gözleri birini arıyordu. Sonunda Cuma'yı sordu. Cuma bunu duyunca kalabalığın arasından koşarak çıktı ve Beyşe'ye sarıldı. Bir anda gözyaşlarına hâkim olamadı. Savaşın getirdiği bütün korku, özlem ve acı sanki o anda yeniden üzerine çökmüştü.

Yeni Bir Sabah Beyşe'nin köye dönmesiyle Çoro'nun bahçesi insanlarla doldu. Köylüler boorsok, et ve çay getirip onun sağ salim dönmesini kutladılar. Herkes gülüyor, konuşuyor, savaşın ardından gelen bu sevinci birlikte yaşıyordu. Beyşe'nin getirdiği kırmızı bayrak zaferi, siyah oğlak ise yenilen düşmanı simgeliyordu. Bir süre sonra köylüler, askerden dönen gençleri Çoro'nun yaptığı gibi karşılamayı gelenek haline getirdiler. Gece yarısından sonra herkes evine dağıldı. Cuma ile Beyşe ise bahçede kaldı ve orada uyudular. Sabah güneşi doğarken birlikte nehre gittiler. Tarlaların arasında kırmızı çiçekler açmıştı. Cuma bu manzaraya bakınca yılın bereketli geçeceğini düşündü. Savaşın bitmesiyle hayatın da güzelleşeceğine inandı. Beyşe de ona katıldı. Yerden bir çiçek koparıp üniformasının cebine koyduktan sonra nehre atladı.

Nehirde Beyşe suda çok rahat yüzüyordu. Dalış yapıyor, sudan çıkıp güçlü kulaçlarla akıntıya karşı ilerliyordu. Cuma ise kıyıda çekingen biçimde bekliyordu. Beyşe'nin yanında soyunmaya utanıyor, üzerine sıçrayan soğuk sudan ürküyordu. Bir yandan da ağabeyinin güçlü vücuduna bakıyordu. Sol ayağının bileğinin altında birkaç küçük yara izi gördü. Beyşe neşeli, güler yüzlü ve yakışıklı bir gençti. Cuma onu babası Çoro'dan farklı buluyordu. Beyşe, Cuma'nın sudan korktuğunu anlayınca onu cesaretlendirdi. Bunun üzerine Cuma da suya girdi. Bir süre birlikte yüzdüler, birbirlerini kovalayıp şakalaştılar. Yorulunca kıyıya çıkıp güneşin altında ısındılar. Kırılmaçılar nehrin üzerinde alçaktan uçuyordu.

Zurake

Nehir Kıyısındaki Kız Bir süre sonra Beyşe, nehrin yakınında duran bir kıızı fark etti ve Cuma'ya kim olduğunu sordu. Kız, Cemşik'in kızı Zurake'ydı. Elinde iki kova su vardı ve bir yandan Beyşe'ye bakıyordu. Sonra hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaştı. Beyşe gözlerini ondan ayırmadı. Cuma, Zurake'nin ailesinin köye daha bir yıl önce geldiğini anlattı. Köylüler onları yeni akrabaları olarak görüyordu. Cemşik, Derbişalı'nın ağabeyiydi ve ailesi onun evinde yaşıyordu. Derbişalı ise Bulteke yaylasında çobanlık yapıyordu. Cuma yoluna devam etti. Beyşe geride kalıp yeşil buğdayların arasından uzanan yola dalgın dalgın baktı.

Cemşik'in Geride Bıraktıkları Cemşik'in gerçek adı Tınalı'ydı. Derbişalı'nın ağabeyiydi. Küçük yaşta Ak-Suu'daki Rus köylülerinin yanında çalışmaya başlamış, at arabası sürmüştü. Rusçada bu işi yapanlara "yamşçik" denirdi. Daha sonra Rusların yaşadığı bir köye yerleşti ve kendi akrabalarının yanına dönmek istemedi. Bu yüzden insanlar ona Cemşik adını taktılar. Cemşik ölünce ailesi Derbişalı'nın evine taşındı ve köyde yeni akrabalar olarak tanındı. En küçük kızı Zurake on yedi yaşındaydı. Canlı, neşeli ve güzel bir kızdı. Köydeki gençlerin çoğu onunla ilgileniyor, ona mektuplar gönderiyordu. Zurake ise hiçbirine yüz vermiyordu. Onun asıl sıkıntısı Toko ile nişanlı olmasıydı. Toko'nun yanında neşesi hemen kayboluyor, sanki kafese kapatılmış bir kuş gibi sessizleşiyordu.

Toko ile Zurake'nin Evliliği Savaşın ardından köyde yirmi beş yaşındaki Toko ile Zurake'nin evliliği konuşulmaya başladı. İki aile anlaşmıştı ama gençler arasında sevgiye dayalı bir yakınlık görünmüyordu. Toko özellikle soğuk davranıyordu. Evliliğin zaten kararlaştırıldığını düşünüyor, duygularını göstermenin gururunu zedeleyeceğine inanıyordu.

Oysa Zurake'yi gizlice seviyordu. Bu yüzden sık sık onların evine gidiyordu. Toko'nun sürekli evlerinin çevresinde dolaşması Zurake'yi rahatsız ediyordu. Toko yine de elinden geldiğince yardım ediyor, ev işlerine koşuyor, hatta evlerinin yanındaki hayvan bağlama direğini onarıyordu. Köylüler fark etmesin diye tahıllarını da gizlice Çoro'nun değirmenine götürüyordu.

Cuma ile Zurake On üç yaşındaki Cuma ile Zurake, Beyşe'nin dönüşünden kısa süre önce arkadaş olmuşlardı. Daha önce pek konuşmamışlardı. Cuma ve köydeki diğer çocuklar sık sık Derbişalı'nın bahçesine girer, dikenli iğde çalılarının arasından geçip elma, kayısı ve kiraz toplarlardı. Derbişalı çocukları görünce kızıyormuş gibi yapar, bir daha gelirlerse tuzak kuracağını söylerdi. Ama çocuklar kaçarken o da gülmekten kendini alamazdı. Çünkü Derbişalı aslında yumuşak huylu ve çalışkan bir adamdı. Tarlayı sürerken, ekinleri sularken, ot biçerken, hatta kışın buz gibi ahırda çalışırken bile şikâyet etmezdi. Köylüler ona saygı duyuyordu. Tarlaları her yıl bol ürün veriyordu. Bu yüzden onun bereketini Baba-Dıykan'ın bereketine benzetiyorlardı.

Baba-Dıykan'ın Gelişi Çocuklara göre Derbişalı'nın bahçesi neredeyse büyüklü bir yerdi. Köyün yaşlılarının çoğu, Derbişalı'nın tarlalarının bu kadar bereketli olmasını Baba-Dıykan'ın sağladığına inanıyordu. Bir sabah, oruç tutulurken, komşuları Koko'nun yaşlı karısı çay yapmak için ateş almaya Derbişalı'nın evine gitti. Bahçenin yanından geçerken içeriden çalışma sesi duydu. Oysa Derbişalı, bir haftadır tarlaları sulamak için köyden uzaktaydı.

Çocukların elma çaldığını düşünerek bahçeye baktı. İçeride, uzun beyaz sakallı ve beyaz giysili bir ihtiyar vardı. Adam, sulama kanalları açıyordu. Yaşlı kadın, onun Kırgız inanışındaki tarımın ve çiftçiliğin kutsal koruyucusu Baba-Dıykan olduğuna inandı. İhtiyar ona iki kırmızı elma verdi, sonra mısırların arasında gözden kayboldu. Aradan iki ay bile geçmeden, Koko'nun cephede yaralanan oğlu köye döndü.

Derbişalı'nın Gönüllü 1943'ün kışık içindeki baharında, kolhozda eli iş tutan bütün erkekler cepheye gitmişti. Köyün yöneticisi, sürü gütmekten pek anlamadığını bildiği hâlde, açıktan kırılan koyunlara Derbişalı'nın

bakmasını istedi. Derbişalı sürüyü teslim aldı ve cılız koyunları dağlardaki otlaklara götürdü. Haftada bir köye iner, sürüyü sağır kardeşi İyas'a bırakırdı. Tarlada da durup dinlenmeden çalışıyor, geceleri ürünleri suluyordu. Elmalar olgunlaştığında onları satmayı aklından bile geçirmezdi. Köyün aç oğlanlarını çağırır, istedikleri kadar yemelerine izin verir, sonra da gömleklerini ve şapkalarını elmalarla doldururdu. Yalnız, çalmamalarını tembihlerdi; çalıntı malın insana uğursuzluk getireceğine inanırdı. Oğlanlar ciddi ciddi söz verirdi ama içlerinden, "Canım, elma çalmak da hırsızlık sayılır mı?" diye geçirirlerdi. Sonra yine gizlice bahçesine girer, sesini duyduklarında bir yerlere saklanırlardı.

Bahçenin Yeni Bekçisi Derbişalı koyunlarıyla dağlara çıktıktan sonra, oğlanlar onun bahçesini kendi mal-larıymış gibi görmeye başladılar. Zurake köye geldiğinde ondan hiç hoşlanmadılar. Çünkü Zurake, köyün diğer kızları gibi utangaç değildi. Bahçeyi temizliyor, sulama arkalarını açıyor, elma ağaçlarıyla ilgileniyor, çitleri onarıyor ve bahçeyi korusun diye Şarik adında bir köpek besliyordu. Oğlanları bahçeden kovuyor, yakaladıklarının kulaklarını bile çekiyordu. Bir akşam yine gizlice bahçeye girdiler. Fakat Zurake, araların-daki en güçlü ve en gözü pek olan Keneşbek'i yakaladı. Ötekiler korkudan yakındaki bir yere sinip beklediler. Keneşbek geri döndüğünde ağlıyordu. Bunu görünce bahçeye dadanmaktan vazgeçtiler. Ama Zurake'ye duydukları öfke daha da arttı.

Köpeğe Atılan Taş Cuma, Derbişalıların evinin yanındaki buğday tarlasından sık sık geçirdi. Oradaki boz köpeklerle uğraşmayı da sever, hayvana taş atıp kaçırdı. Bir akşam hava kararmaya yüz tutmuşken sulama arkının yanında durdu ve köpeğe bir taş daha fırlattı.

Tam o sırada yakından Zurake'nin sesi geldi. Cuma korkuya kapılıp kaçmak istedi ama ayağı kaydı, sulama arkına yuvarlandı. Zurake onu azarlamak yerine elinden tutup dışarı çıkardı, sarılıp sakinleştirdi. Sonra da eve götürdü. Derbişalı'nın sıcak paltosuna sarıp ıslak giysilerini çıkardı, yıkayıp kuruttu ve Cuma uyuyana kadar başında bekledi. Cuma gözlerini açtığında giysileri hazırды. O günden sonra Cuma ile Zurake birbirli-erine iyice yakınlaştılar. Şarik bile onu görünce artık kuyruğunu sallayarak yanına geliyordu.

Şeralı'nın Aşkı

Şeralı'nın Cuma'ya Yakınlığı Köyde Şeralı adında biri vardı. Yirmisini geçmiş, güçlü kuvvetli bir adamdı ve köy meclisinde kâtiplik yapıyordu. Kulağındaki bir rahatsızlık yüzünden askere gidemediğini söylardı. Ama köylüler onun askerlikten nasıl sıyrıldığı konusunda türlü hikâyeler anlatırdı. Şeralı yürümeyi sevmey, çoğu zaman atına binerdi; köyün içinde dörtnala giderken köpekler de peşinden koşardı. Bir süre sonra Cuma'ya özel bir ilgi göstermeye başladı. Akşamları oğlanlar Bircıbay Tepesi'nde toplanır, oyun oynar, bir yandan da atlı büyüklerin konuşmalarını dinlerlerdi. Özellikle konu aşka ve gönül işlerine geldiğinde kulak kesilirlerdi. Mektup götürüp getirmek için de en uygun kişiler onlardı; çünkü kimse onlardan kuşkulanmazdı. Köyde olup bitenleri anlamaya çalışan oğlanlar, yetişkinlerin sözlerinden kendilerince anlamlar çıkarırlardı. Aşk mektupları da bu merakın bir parçasıydı.

Cuma'ya Verilen Sır Şeralı herkesin yanında Cuma'yı över, ona iyi bir oğlan olduğunu söyler, atına bin-mesine izin verirdi. Cuma bu ilgiden hoşlanıyor, Şeralı'yla daha çok vakit geçirmek istiyordu. Bir gün Şeralı onu evine çağırırdı ve gizli bir iş verdi: Zurake'ye bir mektup götürecekti, cevabını da geri getirecekti. Cuma sırrı saklayacağına söz verdi ve mektubu istemeye istemeye gömleğinin altına gizledi.

Ancak o zaman Şeralı'nın neden kendisine yakın davrandığını anladı. Şeralı genç kızlara sık sık mektup gönderiyor, ama hiçbirinden cevap alamıyordu. Köylüler de onun kızların peşinden koşmasıyla alay ediyordu. Cuma bütün gün Derbişalıların evinin çevresinde dolaştı; mektup yüzünden içi hiç rahat değildi. Mektubu taşımak Cuma'ya artık eskisi kadar gurur vermiyordu. Şeralı'nın gerçek niyetini öğrenmiş olmak, onun gözündeki dostluğu da değiştirmişti.

Şeralı'nın Mektubu Sonunda Cuma Derbişalıların evine gitti ve Zurake'yi yalnız buldu. Zurake onu sevinçle karşıladı; birlikte oyun oynamayı ve olgun bir elmayı bölüşmeyi önerdi. Cuma ise çekinerek Şeralı'nın mektubunu uzattı. Mektubun kimden geldiğini öğrenince Zurake'nin neşesi bir anda söndü. Öfkeyle mektubu parçaladı ve parçaları sulama arkına attı. Cuma utandı, oradan ayrıldı ve yaklaşık bir hafta Zu-rake'den uzak durdu. Bir akşam Zurake onu yoldan geçerken görüp gülerek, "Bizim postacı, gel, gel!" diye seslendi. Cuma cesaretle ertesi gün yine yanına gitti; sonra her gün uğramaya başladı. Arkadaşları bun-dan hoşlanmıyor, onunla alay edip bazen oyunlarına almıyorlardı. Cuma aldırmadı; Zurake'ye gittikçe daha

çok bağlandı. Şeralı'nın mektubundan bir daha hiç söz etmediler. Cuma ne kadar utansa da Zurake'nin onu yeniden çağırması için rahatlatı. Aralarındaki eski sıcaklık kısa sürede geri geldi.

Şeralı'nın Öfkesi Bir gün Cuma ile Zurake yere dökülen elmaları kurutmak için hazırlarken Şeralı çitin yanında göründü. Zurake'ye takılıp mektubunu alıp almadığını sordu. Zurake onun "tatlı sözleriyle" alay etti ve deve kuyruğu yere değdiğinde cevap vereceğini söyledi. Şeralı doğrudan cevap isteyince, cevabını Uychuman'ın karısından almasını söyledi; onunla gönül ilişkisi yaşadığı herkesçe biliniyordu. Şeralı öfkeden deliye döndü. Zurake'yi zorla götürmekle, üç gün karısı olarak yanında tutup sonra annesine geri göndermekle tehdit etti. Zurake korkmadan, onunla evlenmektense ölmeyi tercih edeceğini söyledi. Sonra Şarik'in bağına çözdü. Köpeğin üzerine geldiğini gören Şeralı kaçtı. Zurake'nin sözleri Şeralı'yı daha da kızdırmıştı. Bir an için gerçekten üzerine yürüyecek gibi oldu; ama Şarik'in havlaması onu durdurdu.

Beyşe ile Zurake

Yaz Akşamının Huzuru Cuma ile Beyşe, buğday tarlalarının arasından köye doğru yürüyordu. Beyşe o sabah babasına, savaşta yakınlarını yitiren aileleri ziyaret edeceğini söylemişti. Gün boyu ev ev dolaşmış, köyün ileri gelenleriyle konuşmuş, kolhoz yönetimine ve okula uğramıştı. Akşam olduğunda iyice yorulmuş, aksayan ayağı da kendini daha çok belli etmeye başlamıştı. Cuma ise çevresindeki güzelliklere dalmıştı. Ay, Çoro'nun değirmeninin üzerinden yükseliyor; evlerin bacalarından çıkan duman ağır ağır gökyüzüne karışıyordu. Uzaklarda köpekler isteksizce havlıyor, karanlığın içinden kurbağaların ve çekirgelerin sesleri geliyordu. Yaz gecesinin bu dinginliği, Cuma'ya bütün dertlerini unutturmuştu.

Beyşe'nin Zurake'ye Takılması Beyşe yürürken sık sık Derbişalıların karanlığa gömülmüş evine bakıyordu. Zurake'yi görmeyi umduğu belliydi. Çok geçmeden, tarla yolunda iki elinde ağzına kadar dolu su kovalarıyla gelen Zurake'ye rastladılar. Beyşe şakayla karışık önüne geçip ondan su istedi. Zurake, nehri göstererek suyunu oradan içebileceğini söyleyince Beyşe alınmış gibi yaptı. Bunun üzerine Zurake kovalarından birini ona uzattı. Beyşe ise kovanın içinde kurbağa gördüğünü söyleyerek suyu yola boşalttı. Ardından öteki kovayı da buğdayların üzerine döktü. Sonra da suları yeniden doldurmayı teklif etti. Zurake hem utanmış hem de bu şakaya içermişti; yine de onlarla birlikte nehre doğru yürümeye başladı. Beyşe, adını çok iyi bildiği hâlde, sanki ilk kez karşılaşmış gibi ona adını sordu. Zurake de gülümseyerek: "Cuma'ya sor, o bilir," dedi.

Cuma'nın İçini Kemiren Kıskançlık Cuma, köyün delikanlılarının kızlara nasıl kur yaptıklarını çok görmüştü. Bazen yollarını keser, peşlerinden koşar, fırsat bulurlarsa onları öpmeye kalkarlardı. Beyşe'nin Zurake'ye davranışlarını görünce onun da aynı niyetle olduğunu düşündü ve bundan hiç hoşlanmadı. Beyşe köyde herkesin saygı duyduğu biriydi. Savaştan önce okul müdürlüğü yapmış, askerde komutan olmuştu. Şimdi de kendisine önemli bir görev verileceği konuşuluyordu. Cuma'nın gözünde Zurake ise sıradan bir köy kızıydı. Bu yüzden Beyşe'nin onunla neden ilgilendiğini bir türlü anlayamıyordu. Ama Cuma'yı asıl rahatsız eden başka bir şeydi. Beyşe'yi yalnızca kendisine yakın, özel bir dost olarak görüyordu. Şimdi Zurake'nin aralarına girmesinden korkuyor, ikisini de kıskanıyordu. Üstelik Zurake daha önce ona Beyşe'nin nişanlı olup olmadığını sormuştu. Cuma da Frunze'de yaşayan çok güzel bir nişanlısı olduğunu söyleyerek yalan uydurmuştu.

Unutulduğunu Sanan Cuma Nehre vardıklarında Beyşe, Zurake'nin kovalarını eline aldı ve Cuma'ya eve dönmesini söyledi. Ancak Cuma gitmedi. Biraz uzağa çekilip karanlığın içinde saklandı, onların konuşmalarını dinlemeye başladı. Zurake, Beyşe'nin sözlerine sık sık gülüyordu. Her kahkahası Cuma'nın canını biraz daha sıkıyordu. Öfkesini belli etmemek için yerden taşlar alıp karanlık suya fırlattı. Beyşe ile Zurake bir süre daha konuştular. Gece koyulaştıkça sesleri kesildi; artık hiçbir şey söylemeden birbirlerine bakıyorlardı. Cuma, onların böyle sessizce durmaktan ne anladıklarını çözemiyordu. Bekledikçe üşümeye, yorulmaya ve kendini yapayalnız hissetmeye başladı. Beyşe'nin onu bütünüyle unuttuğunu düşündü. İçine korku düşünce daha fazla dayanamadı ve bulunduğu yerden seslendi. Cuma'nın sesini duyan Beyşe ile Zurake birden irkildi. Böylece aralarındaki sessiz ve özel an da bozuldu. Beyşe kovaları yeniden suyla doldurdu ve yolun kenarına bıraktı.

Cuma'nın Ağzından Kaçırdığı Sır Zurake hiçbir şey söylemeden kovalarını alıp evine doğru yürüdü. Beyşe de kolunu Cuma'nın omzuna attı; birlikte köye döndüler. Bir süre sonra köprü tarafından Zurake'nin

söylediği türkü duyuldu. Onun sesini işitince Cuma'nın içindeki sıkıntı dağıldı. O anda hem Beyşe'yi hem de Zurake'yi ne kadar çok sevdiğini anladı. Eve yaklaştıklarında Beyşe sessizliği bozdu: "Zurake iyi bir kız," dedi. Belli ki sevincini Cuma'yla paylaşmak istiyordu. Fakat Cuma düşünmeden: "Onun kocası var," deyiverdi. Beyşe birden durdu. Şaşkınlıkla Zurake'nin ne zaman evlendiğini sordu. Cuma söylediğine hemen pişman oldu ve sözünü düzeltmeye çalıştı. Zurake'nin henüz evlenmediğini, yalnızca sonbaharda Toko'yla evlendirilmek üzere ona söz verildiğini anlattı. Ardından da Zurake'nin Toko'yu sevmediğini ekledi. Beyşe bundan sonra tek kelime etmedi. Sessizce yürümeyi sürdürdü.

Beyşe'nin Yeni Görevi

Beyşe Bölge Komitesine Çağrılıyor Çoro'nun evinde Cuma ile Beyşe, başköşede oturan kolhoz başkanı Kumaş'ı buldular. Uulkan, dumanı tüten eti getirirken Çoro da eti kesip sofraya dağıtıyordu. Kumaş bir şişe votka çıkarıp Beyşe'nin sağ salim dönüşü şerefine kadeh kaldırmayı önerdi. Beyşe ise babasını üzmemek istemediği için içmedi.

Kumaş ardından önemli haberi verdi. Bölge komitesinden bir telgraf gelmişti. Beyşe'nin ertesi sabah oraya gitmesi isteniyordu. Vali Sotnikov da telefon edip Beyşe'ye ilçede bir görev verileceğini söylemişti. Kumaş, erkenden yola çıkması için gri atını hazırlamasını söyledi.

Kumaş Beyşe'ye Kolhoz Başkanlığını Öneriyor

Kumaş, Beyşe'nin kolhozun başına geçmesini istiyordu. Ona göre Beyşe, köyde yükseköğrenim görmüş tek kişiydi. Üstelik Kumaş on yılı aşkın süredir başkanlık yapıyordu ve altmışını geçtikten sonra her şeyi tek başına yürütmekte zorlanmaya başlamıştı. Kumaş, Çoro'nun eski su değirmeninden de yakınıyordu. Elektrikli bir değirmenin yıl boyunca çalışacağını, bunun da köylülere büyük kolaylık sağlayacağını düşünüyordu. Köyün yeniden düzenlenmesini, tahıl ve hayvanlar için daha iyi tesisler yapılmasını istiyordu. Beyşe onu dikkatle dinledi. Söyledikleri onu ikna etmiş gibiydi, fakat babasını üzmemek için susmayı tercih etti. Sonunda yalnızca yaralı bacağının hâlâ ağrıdığını ve tedavi olması gerektiğini söyledi.

Beyşe İlçe Komsomol Komitesine Atanıyor Kumaş güçlü, çalışkan ve saygı gören bir kolhoz başkanıydı. Okuma yazma bilmiyordu ama kolhozun işlerini şaşılacak kadar iyi biliyordu; hayvanların sayısını bile tek tek hatırlardı. Kendisi çok çalışır, başkalarından da aynı çabayı beklerdi. Her ne kadar sert olsa da adil ve iyi yürekliydi. Onunla sık sık tartışan Çoro bile Kumaş'a saygı duyardı.

Beyşe ertesi sabah erkenden yola çıktı ve akşam köye döndü. Bölge Komsomol komitesinde ilçe Komsomol komitesinin birinci sekreteri olarak görevlendirilmişti. Hasat başlayana kadar dinlenecek, ardından tahıl toplama çalışmalarını yönetmek için Ak-Su'ya gidecekti.

Zurake'nin Sıkıntısı

Zurake Beyşe'den Uzak Duruyor Beyşe'yle karşılaştıktan sonra Zurake, Murake Nehri'nden su almaya gitmez oldu. Onu gördüğünde de uzak duruyordu. Sessizleşmiş, içine kapanmıştı; sık sık hüznü türküler söylüyordu.

Bir gün Cuma, onu bahçede tek başına ağlarken buldu. Zurake öfkeyle gitmesini söyledi, fakat sonra peşinden gidip ona sarıldı, özür diledi ve yeniden ağlamaya başladı. Cuma, onun içinde ağır bir sıkıntı taşıdığını anlıyor ve hâline çok üzülüyordu. Bir keresinde Cuma, Beyşe'nin adını andı. Zurake duymamış gibi yapıp hemen konuyu değiştirdi. Cuma da bir daha onun yanında Beyşe'den söz etmedi. Zurake'nin sırrını yalnızca ablası Akmaral biliyordu ve ona Beyşe'yle bir daha görüşmemesini tembihliyordu.

Zurake ile Toko O akşam Zurake, Cuma'dan Toko'yu bahçeye getirmesini istedi. Cuma da bir kenara çekilip ikisinin buluşmasını gizlice izledi. Zurake yeni kadife yeleğini giymişti. Toko ise ona karşı soğuk ve mesafeliydi. Zurake'nin sorularına doğru dürüst karşılık vermiyor, onun duygularıyla ilgilenmiyor gibiydi. Zurake, bir ara kendisini hiç düşünüp düşünmediğini sordu. Toko, hiç düşünmeden: "Hayır," dedi. Zurake dayanamadı. "Hiç değilse öp beni!" diye bağırdı. Toko bir adım geri çekildi. "Niçin?" diye sordu. Sonunda Zurake, gözyaşları içinde ne zaman evleneceklerini sordu. Toko, düşünlerinin sonbaharda, hasattan sonra yapılmasının planlandığını söyledi. Zurake beklemek istemiyordu. Ertesi pazar evlenmeleri için ısrar etti. Toko, annesinin de buna razı olması gerektiğini söyleyince Zurake öfkeyle oradan ayrıldı.

Hasat Yaklaşıyor Beyşe ilçeden döner dönmez kolhozun işlerine kendini verdi. Bir akşam Kumaş'la birlikte buğday hasadını konuştular. Bu yıl ürün çok iyiydi. Beyşe, hektar başına en az otuz sentner buğday kaldırabileceklerini hesaplıyordu. İlçeye üç yüz ton tahıl teslim edeceklerine söz vermişti. Hasadı 15 Ağustos'a kadar bitirecek, planı da eylül ayına kadar tamamlayacaklardı. Kumaş ise ellerinde yeterince işçi, at ve araç olmadığını düşünüyordu. Beyşe, işlerin iyi bir düzen ve planlamayla yürütülebileceğinde ısrar etti.

Beyşe'nin Planı Beyşe, ertesi sabah köylüleri erkenden toplamayı ve yaklaşık otuz kişiyi dağlarda kalan ot biçme işini tamamlamak üzere göndermeyi planladı. Öğrencilerden, büyük çocuklardan, güçlü erkeklerden ve hayvanlarla ilgilenen işçilerden yararlanacaktı. Hayvanları kurtlardan koruması için avcı Mamake'yi de gönderecekti.

Yiyecek işini de önceden ayarladı. İskra kolhozundan yaklaşık bin kilo buğday borç aldı ve öğütmesi için Çoro'ya verdi. Dağlardaki ot biçme işi biter bitmez işçileri ve araçları buğday tarlalarına gönderecekti. Olgunlaşan buğdayın dökülüp ziyan olmaması için herkesin gece gündüz çalışması gerekiyordu.

Kolhozun Eksikleri Gideriliyor Beyşe hasat için gereken başka işleri de düşünüyordu. Tahıl taşınıırken dökülmesin diye araba ve römorklara yeni kasalar yaptırılmasını emretti. Ambarların genişletilmesini ve biçerdöverin geçebilmesi için Murake üzerindeki köprü'nün onarılmasını istedi. Kumaş, kereste bulunmadığından yakındı. Beyşe ise ilçeden iki uzun çam kütüğü getirtmişti bile. Köylülerden tahıl karşılığında kavak ağacı satın alınmasını önerdi. Osmon'un evinin yakınındaki karaağacın da sağlam ve esnek tekerlek çemberleri yapmak için kullanılabileceğini söyledi. Yemekten sonra Beyşe ile Kumaş birlikte çıktılar ve işlerin düzenlenmesi için ev ev dolaşmaya devam ettiler.

Beyşe'nin Akli Zurake'de Beyşe'nin işi başından aşkındı. Yine de Zurake'yi görebilmek için fırsat kolluyordu. Zurake ondan kaçtıkça Beyşe'nin ona olan sevgisi daha da artıyordu. Evde de dalgın ve huzursuzdu. Anne babasıyla pek konuşmuyor, kendi hâlinde dolaşıyordu. Akşamları Cuma'yı yanına alıp Derbişalı'nın evine doğru yürüyordu.

Evden çıkmadan önce çizmelerini parlatıyor, üniformasının kemerini sıkıyor, kolonya sürüyor ve saçlarını tarıyordu. Derbişalı'nın evine yaklaştıklarında adımlarını yavaşlatıyor, sık sık bahçeye bakıyordu. Oradan geçip gitmekte zorlanıyordu. Fazla uzaklaştıklarında Cuma'ya dönmelerini söylüyordu. Zurake'yi göremeyince bahçeye sessizce bakıp duruyordu. Cuma ise onun bu hâlini gördükçe Zurake'ye kızıyordu.

Hasat Günlerinde

Sıcakta Tarlada Kadınlar ve gençler, köyden yaklaşık beş kilometre uzaktaki aşağı tarlada sulama arklarını onarıyordu. Buğday kurumaya, taneler de sertleşmeye başlamıştı. Yaz sıcağı dayanılmazdı; hava toz içindeydi. Kuşlar da köyün köpeği de gölge arıyordu.

Kadınlar çapalarıyla durmadan çalışırken Aykümüş, işi bırakıp dinlenmeye kalkışanları yüksek sesle yenden çalışmaya çağırıyordu. Bir yandan da hiç çekinmeden şakalaşıyor, kocalardan ve aşktan söz ederek genç kızları utandırıyor. Çocuklar uzaklaşıyor gibi yapıyor, ama gizlice konuşulanları dinliyorlardı. Aykümüş'ün şakaları herkesi güldürüyor, yorucu sığağa rağmen tarlada neşeli bir hava yaratıyordu.

Derbişalı'yı Övüyorlar Bibia, buğdayın durumuna hayran kaldı. Taneler iri ve sağlıklıydı; sulama arkları da kusursuz durumdaydı. Koko'nun gelini, tarlayı dayısının, yani çobanın suladığını gururla anlattı.

Bibia, çobanın kim olduğunu özellikle sordu. Amacı, onun söylememesi gereken bir adı anmasını sağlamaktı. Zurake, "Babam Derbişalı," diye cevap verdi.

Kadınlar Derbişalı'yı övmeye başladılar. Onun dürüst ve çalışkan bir adam olduğunu, toprağı iyice suladığını, suyu da boşa harcamadığını söylediler. Sulama arklarının iyi yapılmadığı başka bir tarladan söz ettiler. Orada toprak hâlâ kuruydu. Derbişalı ise işini özenle yapmış, suyu gerektiği gibi kullanmıştı.

İş Aksamasın Aykümüş hemen herkesin dikkatini yeniden işe verdi. Sulama arklarını yarım bırakmalarını söyledi; biçerdöver orada bozulabilirdi. Bu konuda özellikle titiz davranıyordu. Beyşe kısa süre önce Çetki-Alış köyünde yaptıkları işi beğenmemiş, kadınlar da bir gün daha çalışıp yaptıklarını düzeltmek zorunda kalmışlardı. Beyşe onlara, bu işi kendisi için değil, halk ve devlet için yaptıklarını hatırlatmıştı. Hasat edilen ürün herkesin çocuklarının karnını doyuracaktı. Beyşe'nin sözleri kadınları daha da gayrete getirmişti. Hep birlikte, işi aksatmadan çalışıyorlardı. Kocasını cepheden bir bacağını kaybederek dönen

Akkız, Aykümüş'le Beyşe hakkında şakalaşmaya başladı. Köyün kızlarının Beyşe'nin dikkatini çekmesine yardım etmesini söyledi.

Kadınların Şakası Kadınlar kahkahaya boğuldu. Aykümüş ile Akkyz, Beyşe hakkında birbirleriyle şakalaşmayı sürdürdüler. Aykümüş, Akkız'ın aslında Beyşe'ye olan ilgisini gizlemeye çalıştığını söyledi. Sonra kadınlar Beyşe'nin on altı yaşındaki hâlini hatırladılar. O zamanlar kızların peşinden koşar, onlarla şakalaşırdı.

Köyden uzakta okuduktan, çalıştıktan ve askerliğini yaptıktan sonra ise nasıl değiştiğine şaşıyorlardı. Artık çok daha ciddi ve içine kapanık biriydi. Aykümüş, ondan korkmadığını açıkça söyledi. Kadınlar da hep birlikte onu nehre atacaklarını söyleyerek şakalaştılar. Akşama kadar gülüşerek çalıştılar. Akşamüstü Beyşe atıyla çıkageldi.

Beyşe Nehre Atılamıyor Beyşe atıyla yanlarına geldi, kadınları içtenlikle selamladı ve yaptıkları sıkı çalışma için teşekkür etti. Kadınlar ona birkaç tas maksım verdiler. Hepsini içmesi gerektiğini söyleyerek onunla şakalaştılar. Beyşe büyük bir tası bitirince gülümsedi. Ama Aykümüş ile Akkız içmekle işin bitmediğini düşündüler. Kollarından tutup onu nehre doğru çekmeye başladılar; amaçları Beyşe'yi suya atmaktı. Beyşe önce karşı koyuyormuş gibi yaptı. Sonra birden ikisini de yakalayıp nehre attı. Bunun üzerine birkaç kadın daha etrafını sardı ve onu suya çekmeye çalıştı. Tam o sırada birisi kolhoz başkanı Kumaş'ın geldiğini bağırarak haber verdi. Kadınlar kaçıştı. Beyşe ise Cuma'yı yanına çağırıp onunla birlikte ata binmesini istedi. Cuma, Zurake'nin Beyşe'ye kıskançlık ve endişeyle baktığını fark etti.

Yaz Gecelerinde

Beyşe'nin Zurake'ye Mektubu Kumaş'la Beyşe yan yana at sürerek köye dönüyorlardı. Kumaş, kadınlarla bu kadar şakalaşmamasını söyledi; yoksa kadınların ona saygısı azalabilirdi. Beyşe cevap vermedi. Sessizdi ama yüzünden memnun olduğu anlaşılıyordu. Gün batımının güzelliğini seyreliyor, karanlık yolda köye dönen kadınların seslerini dinliyordu. Dağlar, ay ışığı, akşamın sessizliği ve kadınların söylediği türküleri onu derinden etkilemişti. Köye geldiklerinde Beyşe, Kumaş'la vedalaştı. Cuma'ya da eve kadar birlikte gitmelerini, kendisinin kemerine sıkıca tutunmasını söyledi. Atını yerine bağladıktan sonra Cuma'ya bir mektup verdi. "Bunu Zurake'ye götür." Cuma, ay ışığında mektubu gizlice okudu. Merakına yenilmişti; vicdanını dinlemeyip mektubu açtığını kendi kendine itiraf etti.

Beyşe, Zurake'yi Buluşmaya Çağırıyor Beyşe mektubunda Zurake'den, onu rahatsız ettiği için özür diliyordu. Eğer Zurake onu sevmiyorsa, kararına saygı göstereceğini yazmıştı. Ama o da aynı duyguları taşıyorsa, akşam bahçesinin arkasındaki çınarın altında buluşmalarını istiyordu. Zurake mektubu okuyunca yüzü kızardı. Cuma'nın alnından öptü, sonra da gitmeden önce yemek yemesini söyledi. Cuma, Zurake'nin Beyşe'yle buluşacağını anladı. Çocukların Derbişalı'nın bahçesine elma çalmaya geldiklerinde onları görmelerinden korkuyordu. Keneshbek'i uyarmaya karar verdi. Fakat Keneshbek'in annesi oğluna kızgındı. Bir buzağının ineğin bütün sütünü içmesine izin verdiği için onu cezalandırmıştı. Cuma oradan ayrıldı. İçinden bir yük kalkmıştı; çocukların başlarında Keneshbek olmadan bahçeye girmeyeceklerini düşünüyordu.

Kırmızı Yazmalı Kız Cuma, Beyşe ile Zurake'yi elma çalmaya gelebilecek çocuklardan korumak için gizlice Derbişalı'nın evinin yakınındaki çınara gitti. Bir kenara saklanıp onların konuşmalarını dinlemeye başladı. İlk başta canı sıkıldı. Beyşe aşktan söz edeceğine savaştan söz ediyordu. Derken Beyşe, dört yıldır rüyasında kırmızı yazmalı bir kız gördüğünü anlattı. Her savaştan önce o kızı rüyasında gördüğünde, kurşunun kendisine isabet etmeyeceğine inanıyor, bundan güç alıyordu. Sonunda Zurake'ye, hayatını onun kurtardığını söyledi. Cuma'nın gözleri yaşardı. Sessizce evine döndü. O günden sonra Beyşe ile Zurake her akşam buluşmaya başladılar.

Çalışmanın Neşesi O yaz Cuma, çalışmanın insanlara nasıl mutluluk ve onur verebildiğini gördü. Savaştan sonra köylülerde büyük bir çalışma gücü ve güven vardı. Önerine çıkan her güçlüğün üstesinden gelmeye hazırdılar. Kadınlar birliği işini bir hafta erken bitirdi. Bunun üzerine Beyşe, yaklaşık yirmi kadını saman biçenlere yardım etmek için dağlara götürdü. Cuma da onlarla gitti. Saman kızığını çeken atı yönetmeyi burada öğrendi. İlk başta iş ona zor geldi. Fakat akşama doğru işi öğrendi ve yaşlı adamlardan övgü aldı. Kadınlar çalışırken şakalaşıyor, gülüşüyorlardı. Yaşlı adamlarsa samanı ustalıklı üst üste yığıyor, düzgün ve güzel yığınlar yapıyorlardı.

Kara-Su İçin Plan Saman işine yardım ettikten sonra Beyşe herkesi topladı. Savaştan sonra kolhozun içine düştüğü sıkıntıları anlattı. Erkekler azalmış, hayvanların sayısı düşmüş, hayvanlara yetecek yem de kalmamıştı. Beyşe, Kara-Su'nun bol otlı çayırınının gece, ay ışığında biçilmesini önerdi. Gençleri de yardıma çağırdı. Şeralı, zaten yorgun olduklarını söyleyerek yakındı. Beyşe ise güçsüzlüğü yüzünden onun dinlenmesini söyledi.

Yaşlı adamlar Kara-Su'da biçmenin güvenli olup olmadığını konuşmaya başladılar. Esengeldi sonbaharı beklemeyi önerdi. Otombay ise buna karşı çıktı. Orada nasıl biçileceğini güvenle anlattı. Kısa süre sonra herkes aletlerini hazırladı ve yola koyuldu.

Ay Işığında Erkekler Kara-Su'da çalışırken kadınlar gölün kıyısında ay ışığının altında yıkanıp gülüşüyorlardı. Cuma ise ateşin başında uyanık oturuyordu. Bunun, dileklerin gerçekleşebileceğine inandığı o gizemli gece olduğunu düşünüyordu. Aiyumkan-apa, kadınlara suda fazla kalmamalarını söylemesi için onu gönderdi. Cuma gölün yanına vardığında sazlıkların arasına saklandı. Kadınlardan biri onu gördü ve onu pınarın efsanevi ruhu sandı: beyaz sakallı, elinde tespih bulunan yaşlı bir adam. Aykümüş, "ruhu" şakayla savundu ve herkesi yeniden işe dönmeye çağırdı. Cuma daha sonra olanları Aiyumkan-apa'ya anlattı. Aiyumkan-apa bu hikâyeyi duyunca çok sevindi.

Bayramlar ve Düşünler

Kara-Su Yaylası'nda Güreş Altı gün süren yorucu çalışmanın ardından köylüler Kara-Su Yaylası'ndaki saman biçme işini bitirdiler. Yıkanıp yemeklerini yedikten sonra kımız, çay ve boorsokla kutlama yaptılar. Gençler de oyunlar düzenleyip güreşmeye başladılar. Şeralı, bütün Komsomol üyelerine meydan okudu. Hepsiyle sırayla güreşecek, kazanırsa onların et paylarını alacaktı. Beyşe bir de şart koştu: Şeralı kazanırsa gençler Kara-Su Yaylası'na giden yolu onaracak, yenilirse yolu Şeralı tek başına onaracaktı. Şeralı birkaç rakibini, hatta güçlü bir öğrenciyi bile yendi. Gittikçe böbürlenmesi Beyşe'nin öfkesini artırdı. Sonunda Beyşe onunla kendisi güreşmeye karar verdi.

Beyşe Şeralı'yı Yere Seriyor Köylüler Beyşe'yi Şeralı'yla güreşmekten vazgeçirmeye çalıştılar. Çünkü Şeralı ondan çok daha iri ve güçlüydü. Beyşe kabul etmedi. Yaşlılara, insanların düşmanı beden gücüyle değil, cesaret ve kararlılıkla yendiğini hatırlattı. Güreş başladığında Şeralı bütün gücüyle Beyşe'yi alt etmeye çalıştı. Beyşe ise sakinliğini koruyarak ustalıklı karşı koydu. Şeralı onu kendine doğru çektiği sırada Beyşe başını hızla kolunun altından geçirdi, kolunu arkasına kıvrırdı, onu kendi üzerinden aşırıp yere attı ve yere bastırdı. Herkes sevinçle bağırdı. Özellikle Zurake, Beyşe'yi mutluluk ve hayranlıkla izliyordu. Beyşe, Şeralı'nın ayağa kalkmasına yardım etti. Ardından sessizce dereye gidip ellerini yıkadı. Akşam yemeğinden sonra işçiler köye döndüler. Şeralı ise orada kaldı.

Savaştan Sonra İlk Düşün Saman işinden döndüklerinin ertesi günü Cuma, komşuları yaşlı Kızıgali'nin tek kızı, on yedi yaşındaki Sedep'i evlendireceğini öğrendi. Sedep'in damadı Çargın, Kuttubay'ın tek oğluydu ve kısa süre önce cepheden dönmüştü. Düşün aceleyle kararlaştırılmıştı. Çünkü Kuttubay ağır hastaydı ve ölmekten önce oğlunun evlendiğini görmek istiyordu. Kızıgali de bu evliliğe razı olmuştu. İki baba ömür boyu dostluk etmişlerdi. Köylüler hasattan önce neden düşün yaptıklarını merak etseler de düşün kısa sürede neşeli bir şenliğe dönüştü. Bu, kolhozun savaştan sonra yaptığı ilk düşündü. Akrabalar ve gençler bir araya gelerek düşünü kutladılar.

Düşün Oyunları Kısa süre sonra herkes bahçeye kurulmuş çadıra toplandı. Beyşe, dağlardan döndükten sonra ilçeye gitmişti ve henüz dönmemişti. Herkes onun gelmesini bekliyordu. Oğlanların içeri girmesine izin verilmiyordu. Cuma ile ötekiler de çadırın keçe örtüsündeki aralıklardan içeriye gizlice seyrediyorlardı. Gelinle damat başköşeye oturmuş, gençler de çevrelerinde toplanmıştı. Sedep kırmızı ipek elbisesinin içinde çok güzel görünüyordu. Yanında oturan Zurake ise birçok kişinin hayran bakışlarını üzerine çekiyordu. Toko, Zurake'yi gururla seyrediyordu ama Zurake onun bakışlarından kaçınıyordu. Sonunda oğlanları kovdular ve ay doğduğunda, düşün oyunları başlayınca geri gelmelerini söylediler.

Beyşe Bekleniyor Cuma, Çoro'nun evine koştu. Uulkan'ı kandil ışığında yeni bir yorgan dikerken buldu. Beyşe'nin dönüşünden beri Uulkan onun evliliği için hazırlık yapıyordu. Yeni yatak takımları hazırlamış, hatta kefenlik olarak sakladığı kumaşı çıkarıp çarşaf bile yapmıştı.

Cuma, Beyşe'nin ilçeden ne zaman döneceğini sordu. Uulkan, bunu Çoro'ya sormasını söyledi. Cuma değirmene gitti. Çoro orada bir sulama arkını onarıyordu ve Cuma'dan yardım istedi. Çoro, Beyşe'nin artık bir devlet görevlisi olduğunu, resmi emirleri yerine getirmek zorunda bulunduğunu söyledi. Yakında ilçeye taşınabileceğini de anlattı. Bir süre sonra uzaktan düğün şarkıları duyuldu. Çoro gülerek Cuma'yı düğüne gönderdi.

Şarkılar Başlıyor Cuma, Kızılgali'nin evine döndüğünde düğün oyunları çoktan başlamıştı. Gençler bahçenin kuytu bir yerinde gelinle damadın çevresine toplanmıştı. Aykümüş de neşeli şarkı oyununu yönetiyordu.

Kızılgali'nin yeğeni Tölbaşı güzel bir şarkı söyledi. Kocasını sonunda gitmesine izin verince Aykümüş'ün yanağından öptü. Bunun üzerine oyun daha da neşelendi.

Sonra Toko ortaya çıkıp şarkı söyledi. Ancak fazla içmişti ve bu kez ayıp sayılacak bir şarkı seçti.

Zurake'yi bulup herkesin önünde kendisini öpmesini istedi. Zurake kabul etmedi ve kalabalığın arasına karışıp uzaklaştı. Kimsenin onu zorlayamayacağını da açıkça gösterdi.

Zurake Toko'yu Reddediyor Zurake onu öpmeyi reddedince Toko'nun gücüne gitti. Şeralı da onunla alay ederek, kendi nişanlısını öpmeyecekse kimi öpeceğini sordu. Zurake hiç çekinmeden bunun onu ilgilendirmediğini söyledi. Aykümüş hemen araya girip Şeralı'nın eğlencenin tadını kaçırmamasına engel oldu. Toko'yu da yakışsız şarkılar söylediği için azarladı. Düğün oyunu kısa süre sonra yeniden başladı. Genç erkekler sırayla şarkı söylüyor, kadınlar da onları ilgiyle izliyordu. Yaz gecesi ay ışığı, serin esinti ve solmaya yüz tutmuş yoncanın kokusu içinde sakin sakin geçiyordu. Derken uzaktan nal sesleri duyuldu. Gelen Beyşe'ydi. Sonunda o da düğüne yetişmişti.

Beyşe Düğüne Geliyor Beyşe herkesi neşeyle selamladı ve eğlencenin iyi gittiğini gördü. Aykümüş, sabahdan beri herkesi beklettiği için onunla şakalaştı; özür dilemeden de kimsenin atını almasına izin vermedi. Beyşe ne yaptığını sorunca Aykümüş, insanları bekletmenin başlı başına bir suç olduğunu söyledi. Birilerinin şimdiden hasret çektiğini de söyleyerek onunla takıldı. Yokluğunu telafi etmesi için Beyşe'den hâlâ atının üzerindeyken şarkı söylemesini istedi. Ardından düğün oyununa göre güzel bir kız seçip onu öpmesi gerekiyordu. Herkes merakla beklemeye başladı.

Beyşe ile Zurake Nehir Kenarında Beyşe, düğün oyununun şartını kabul eder. Atının üzerinde derin ve duygulu sesiyle şarkı söyledi. Herkes sessizce onu dinledi. Şarkısını bitirip attan indiğinde kızların yanına gitti. Zurake onu büyülenmiş gibi izliyordu; Beyşe yaklaşıncaya utangaçça başını eğdi. Beyşe onu alnından öptü. Şeralı ise öfkeyle Beyşe'yi başka bir erkeğin nişanlısını öpmekle suçladı. Toko sessizce duruyor, perişan bir hâlde bakıyordu. Bir süre sonra Cuma, Beyşe ile Zurake'nin gizlice nehre doğru yürüdüklerini gördü. Şeralı peşlerinden gitmek istedi ve Toko'yu da yanına aldı. Cuma, onların Eski-Alaş Nehri'ne doğru gittiklerini söyleyerek ikisini başka tarafa gönderdi.

Düğünlerine Bir Ay Kalmıştı Cuma nehre koştu, sonra kumların üzerinde uyuyakaldı. Beyşe ile Zurake onu bulduklarında Beyşe Cuma'yı kucağına aldı. Zurake de ona sevgiyle, mutluluğunun habercisi olduğunu söyledi. Beyşe, Zurake'nin hemen kendisiyle birlikte evine gelmesini istiyordu. Annesine, "İşte sana getirdiğim gelin," demek ve yaşlıları sevindirmek istiyordu. Fakat Zurake biraz daha beklemelerini istedi. Babasının yasının bir ay sonra sona ereceğini, geleneğe göre o zamana kadar gelemeyeceğini anlattı. Mutluluklarının önüne hiçbir şeyin geçemeyeceğini ve yalnızca ona ait olduğunu söyledi. Beyşe bu sözlerle karşı çıkmadı. Böylece önlerinde yalnızca bir ay kaldığı anlaşıldı.

Sonra Cuma'yı dikkatlice yere bırakarak ayağa kalkmasına yardım etti ve kendi başına yürüyüp yürüyemeyeceğini sordu. Cuma başını salladı ve ikisinin arasında yürümeye başladı. Üçünün konuşmaları, aralarındaki yakınlığı ve Beyşe ile Zurake'nin birlikte olabilecekleri günü nasıl beklediklerini gösteriyordu.

Sonbahar Hasadı ve Köydeki Söylentiler Aradan çok geçmeden sonbahar geldi ve bütün köy hasada koyuldu. Cuma ile öteki okul çocukları tarlalarda başak topluyor, yetişkinler buğday biçiyor, harmanlıyor ve taşıyordu. Beyşe ana yolun yanında büyük bir harman yeri hazırlatmıştı. Gece gündüz çalışılıyor, iki kol-hozdan sorumlu olan Beyşe de işçilerin arasında kalıp bazen orada uyuyordu. Bu sırada Zurake yeniden neşeli ve canlı olmuştu. Kadınlar, Toko'yu Beyşe'yi sevdiği için reddettiğini fısıldaşıyor, ikisini bahçede birlikte gördüklerini söylüyorlardı. Aykümüş bu dedikodulara öfkeyle karşı çıktı. Beyşe'nin Frunze'de bir nişanlısı olduğunu hatırlatıp kadınları söylenti yaymamaları konusunda uyardı.

Beyşe'nin Ölümü

Çalınan Buğday Bir gün öğleden sonra Beyşe istasyondan endişeli döndü. Tartının başında her şeyi denetlemesine rağmen yaklaşık yarım ton buğday eksikti. Cuma ile Akkojo, samanla örtülü kulübenin dışında durup konuşulanları dinlediler. Akkojo ardından Cuma'yı bir hendeğin yanına götürdü. Samanların altında dört çuval buldular. Akkojo, gece bazı insanların çuvalları oraya taşıdıklarını gördüğünü söyledi. Beyşe durumu öğrenince onlara sessiz kalmalarını, uzaktan gözetlemelerini ve hırsızların çuvalları almaya geri dönmesini beklemelerini söyledi. Beyşe ile Kumaş ilçeye gitmiş gibi yaptılar. Sonra gizlice geri dönüp çuvalların yakınına saklandılar.

Şeralı Yakalanıyor Gece yarısından sonra bir araba sessizce çalınan buğdayın bulunduğu yere geldi. İki adam çuvalları yüklemeye başlayınca Beyşe ile Kumaş birden ortaya çıktılar. Hırsızlardan biri atlarla birlikte kaçtı. Beyşe diğerini kemerinden yakaladı. Adam onun yaralı bacağına tekme atınca Beyşe bırakmak zorunda kaldı. Tam o sırada çakan şimşek hırsızın yüzünü aydınlattı: Şeralı'ydı. Kumaş bağırırdı, ama Şeralı arabayla birlikte kaçtı.

Beyşe'nin yaralı bacağı kısa sürede şişip mosmor oldu ve kendisi yere yığıldı. Aynı gece Ak-Su'daki hastaneye götürüldü. Böylece kolhozun buğdayını çalanlardan birinin Şeralı olduğu ortaya çıktı.

Beyşe Hakkında Kötü Haberler Sonbaharın sonları geldi. Köylüler pancarları sökmek için tarlalarda çalışmayı sürdürüyordu. Zurake de herkesle birlikte çalışıyor, fakat artık şarkı söylemiyor, başını kaldırıp etrafına bakmıyordu. Beyşe hastaneye kaldırıldığından beri neredeyse hiç kimseyle konuşmamıştı. Beyşe daha sonra Ak-Su'dan Frunze'deki bir hastaneye sevk edildi. Kumaş ile Çoro onu ziyarete gittiler. Çoro ise insanlara yalnızca oğlunun iyileşmekte olduğunu söylüyordu. Buna rağmen Beyşe'nin durumunun ağır olduğuna dair söylentiler yayılıyordu. Kumaş, şişliğin dizine kadar çıktığını ve doktorların bacağını kesmek istediğini, fakat Beyşe'nin bunu kabul etmediğini söyledi. Söylentilerden ve kötü rüyalarından korkan Zurake, gerçeği öğrenmesi için Cuma'dan yardım istedi.

Günler geçiyor, iyi bir haber gelmiyordu. Cuma'nın kaygısı da giderek artıyor, artık öteki oğlanlarla oynamıyordu.

Beyşe'nin Cenazesi Bir gün Cuma okula giderken bir komşu kötü haberi vermek için Çoro'nun evine koştu: Beyşe ölmüştü ve cenazesi eve getiriliyordu. Çoro'nun çevresinde bir kalabalık toplandı. Çoro ise acıdan yıkıldı. Uulkan habere inanmak istemedi. Oğlunun savaştan sağ döndüğünü, barış zamanında ölemeyeceğini söylüyordu. Beyşe'nin cenazesi geldiğinde yüzünü açtı ve dehşet içinde çığlık attı. Acıya dayanamamış olarak avluda dolaşıyor, oğlunu çağırıyor ve artık kimseyi tanımıyordu. Cuma da yıkılmıştı. Ancak bir süre sonra günlük işlerini sanki kendiliğinden yapmaya devam ettiğini fark etti.

Zurake Beyşe'ye Veda Ediyor Cenazeden bir gün önce Cuma, Zurake'yi ziyaret etti. Siyah bir örtü takan Zurake, Beyşe'nin ertesi gün gömülüp gömülmeyeceğini ve Cuma'nın onun yüzünü görüp görmediğini sordu.

Cenaze günü bütün köy toplandı. Fakat gelenek gereği Zurake'nin eve girip Beyşe'ye veda etmesine izin verilmedi.

O akşam Cuma, onu Beyşe'nin mezarının yanında ağlarken buldu. Zurake, Beyşe'nin sevdiği kişi olduğunu ve onsuz ne yapacağını sordu. Tam o sırada Akmaral onları buldu. Öfkeyle Zurake'yi oradan uzaklaştırdı ve bu davranışının aileyi utandıracağını söyledi. Zurake'yi at arabasına bindirip götürdüler. Cuma üzgündü, ama içinde beklemediği bir umut da vardı.

Beyşe'nin Ölümünden Sonra Zurake'nin ardından kısa süre sonra annesi de memleketine döndü. Köylülerin anlattığına göre Akmaral, Zurake'yi Tölök köyünden yaşlı bir adamla evlendirmeyi kararlaştırmıştı. Bundan sonra Cuma, Zurake hakkında bir daha hiçbir şey duymadı. Beyşe'nin cenazesinden bir hafta sonra Şeralı ve suç ortakları, buğday hırsızlığı nedeniyle mahkemeye çıkarıldılar. Bir yıl sonra Beyşe'nin annesi Uulkan-apa, taşan Murake Nehri'nde boğuldu. Köylüler, Beyşe'yi kaybettikten sonra bir daha kendine gelemediği için ölümünün onun için bir kurtuluş olduğuna inanıyorlardı. Çoro yedi yıl daha yaşadı. Sonunda o da Uulkan-apa da oğullarının yanına gömüldüler.

Yıllar Sonra

Eski Köye Dönüş Cuma, memleketini, annesini ve köyündeki saz çatılı eski evlerini düşünüyordu. Bir sabah güneş doğarken kendini beklemediği kadar dinç hissetti. On iki yaşındaki oğlunu yanına alıp doğduğu köye dönmeye karar verdi. İki saatlik yolculuktan sonra akrabası Toko'nun evine uğradılar. Toko onları sıcak bir şekilde karşıladı, bahçesini ve evini gururla gösterdi. Köyün yıllar içinde ne kadar değiştiğini, insanların evlerini yeniden yaptıklarını ve hayatlarını nasıl iyileştirdiklerini anlattı. Cuma'nın ailesinin evi ise bakımsız kalmıştı; duvarları ve çatısı yavaş yavaş çökmeye başlamıştı.

Zurake'nin Adı Cuma, Çoro'nun eski evinin bulunduğu yerde birinin yeni bir ev yaptığını öğrenince şaşırdı. Çoro'nun geride hiç çocuğu kalmamıştı. Tek oğlu Beyşe de evlenmeden ölmüştü. Bu yüzden yeni evin kime ait olduğunu merak etti. Toko, genç adamın Tınalı'nın kızı Zurake'nin oğlu olduğunu söyledi. Zurake'nin adını duyan Cuma derinden sarsıldı. Yıllar önce yaşananlar bir anda yeniden aklına geldi. Hemen Zurake'nin hayatta olup olmadığını ve hâlâ yakınlarda yaşayıp yaşamadığını sordu. Toko, Zurake'nin Ak-Su'daki şeker fabrikasında çalıştığını söyledi. Ancak hastalanmıştı; emekli olup oğlunun yanına taşınmayı düşünüyordu.

Beyşe'yi Hatırlatan Genç Adam Toko'nun karısı, Cuma ile oğlunu bahçede çay içmeye davet etti. Cuma'nın içi öylesine doluydu ki ne yiyebiliyor ne de içebiliyordu. Yine de birkaç kâse çay içti. Ardından oğluyla birlikte eski evlerini görmeye gittiler. Yaklaştıklarında Cuma, bir zamanlar Çoro'nun ahşap evinin bulunduğu yerde yeni tuğla duvarların yükseldiğini gördü. Bir süre sonra Beyşe'nin mezarını ziyaret etmek üzere hazırlanırken genç adam yanına geldi. "Siz Cuma değil misiniz?" diye sordu. Cuma adını doğruladı. Genç adam kendisini Belek olarak tanıttı ve Cuma'yı tanıyamadığı için özür diledi. Annesi Zurake'nin kendisine Cuma'dan sık sık söz ettiğini anlattı.

Belek'in Beyşe'ye benzediğini görünce Cuma derinden etkilendi. Ardından birlikte Beyşe'nin mezarına gittiler.

KARAKTER ANALİZİ

Cuma

Cuma, novellada geçmiş ile bugün arasında bağ kuran, yaşananları unutmayan ve yıllar sonra doğduğu yere dönen bir karakterdir. Memleketine, annesine ve eski evine duyduğu özlem onu geçmişiyile yeniden karşılaştırır. Köyüne döndüğünde insanların hayatlarının değiştiğini, evlerin yenilendiğini görür; buna karşılık kendi ailesinin evinin bakımsız kalmış olması onda geçmişin izlerini daha belirgin hâle getirir. Zurake'nin adını duyduğunda yıllar önce yaşananları hatırlar. Belek'le karşılaşması ise onu Beyşe'ye götürür. Böylece Cuma, yalnızca kendi geçmişine dönen biri değil, geçmişte kalan insanların izlerini bugünde yeniden bulan bir karakter olarak öne çıkar.

Sadık Cuma, geçmişte hayatında önemli yeri olan insanları kolayca unutmayan biridir. Yıllar geçmesine rağmen köyünü, ailesini ve eski dostlarını hatırlaması onun geçmişine bağlılığını gösterir. Doğduğu yere döndüğünde yalnızca değişen evlere ve yenilenen hayata bakmaz; kendi ailesinin eski evinin hâlâ ayakta olduğunu görür ve geçmişle yeniden karşılaşır. Zurake'nin adını duyduğunda yaşadığı sarsıntı da bu bağlılığın başka bir göstergesidir. Belek'in Beyşe'ye benzediğini fark etmesiyle geçmişte kalan bir dostun hatırası yeniden canlanır. Cuma'nın sadakati, yılların insan ilişkileri üzerindeki etkisine rağmen bazı bağların onun için önemini korumasında görülür.

Duyarlı Cuma, çevresinde olup bitenleri ve karşısındaki insanların yaşadıklarını önemseyen bir karakterdir. Köyüne döndüğünde yalnızca kendi geçmişine bakmaz; köydeki değişimleri, insanların evlerini yeniden yapmalarını ve hayatlarını düzene koymalarını da fark eder. Kendi eski evinin yıpranmış hâli ise onda geçmişe ilişkin güçlü bir karşılık bulur. Zurake'nin adını duyduğunda geçmişte yaşananların etkisiyle

sarsılması, onun insan ilişkilerine karşı duyarlılığını ortaya koyar. Belek'i gördüğünde Beyşe'ye olan benzerliğinden etkilenmesi de aynı özelliğin devamıdır. Cuma, karşılaştığı insanların ve geçmişten kalan izlerin kendisinde bıraktığı etkiyi açıkça yaşayan bir karakterdir.

Tedbirli Cuma, karşılaştığı durumlarda aceleci davranmayan, gördüklerini anlamaya çalışan biridir. Köyüne geldiğinde çevresine dikkatle bakar ve değişiklikleri fark eder. Choro'nun eski evinin bulunduğu yerde yeni bir ev yapıldığını gördüğünde, bunun kime ait olduğunu merak eder ve Toko'dan bilgi alır. Choro'nun çocuğunun olmadığını bildiği için yeni ev sahibinin kim olabileceğini düşünür. Zurake'nin hâlâ yaşayıp yaşamadığını da hemen sorarak geçmişle ilgili bildiklerini tamamlamaya çalışır. Daha sonra Beyşe'nin mezarına gitmeye hazırlanırken Belek'le karşılaşması, geçmişten kalan bağların karşısına yeniden çıkmasını sağlar. Cuma'nın davranışlarında dikkatli ve ölçülü bir tutum görülür.

Meraklı Cuma, yıllar sonra köyüne döndüğünde karşılaştığı değişikliklerin ardındaki nedenleri öğrenmek ister. Choro'nun eski arazisinde yeni bir ev yapıldığını görünce bunun kime ait olduğunu sorar. Choro'nun geride çocuk bırakmadığını bildiğinden, yeni ev sahibinin kim olduğunu özellikle merak eder. Toko'nun verdiği cevapla Zurake'nin adını duyduğunda ise geçmişte kalan bir insanın hâlâ hayatta olduğunu öğrenir. Onun nerede yaşadığını, ne yaptığını ve durumunun nasıl olduğunu sorar. Böylece Cuma'nın merakı yalnızca köydeki değişikliklerle sınırlı kalmaz; yıllar önce yarım kalmış insanların ve ilişkilerin izini sürmesine de yol açar.

Özlemli Cuma'nın memleketine dönüşü, geçmişe duyduğu özlemi açıkça ortaya koyar. Yıllar sonra doğduğu köyü, annesini ve eski evlerini rüyasında görür. Sabah olduğunda köyüne gitmeye karar vermesi, bu özlemin onu harekete geçirdiğini gösterir. Köye vardığında karşılaştığı değişiklikler, geçmişte bıraktığı hayatla bugünkü hayat arasındaki farkı gözlerinin önüne serer. Kendi ailesinin evinin yıkılmaya yüz tutmuş hâli ise geçmişin artık eskisi gibi olmadığını gösterir. Zurake'nin adını duyması ve ardından Belek'le karşılaşması, Cuma'nın geçmişle bağını daha da güçlendirir. Onun yolculuğu, yıllar sonra memlekete dönmeyen ötesinde, geride bıraktığı insanlarla yeniden karşılaşma anlamı taşır.

Beyşe

Beyşe, novellada Zurake'ye duyduğu sevgi, köy yaşamındaki yeri ve başından geçen olaylarla öne çıkan bir karakterdir. Düğünde söylediği şarkıyla dikkat çeker ve Zurake'ye olan ilgisini açıkça gösterir. Onu kendi evine götürmek ister; ancak gelenekler ve yaşananlar bu isteğinin gerçekleşmesini geciktirir. Beyşe'nin hayatı yalnızca aşkıyla değil, köydeki gündelik yaşam ve sorumluluklarla da şekillenir. Tahıl hırsızlığı sırasında yaşadığı olay ve bacağının yaralanması onun hayatını değiştirir. Ölümüyle birlikte Zurake'nin hayatında büyük bir boşluk oluşur. Beyşe'nin ölümünden yıllar sonra bile Cuma'nın Belek'te onun yüzünü görmesi, karakterin geçmişte bıraktığı izlerin devam ettiğini gösterir.

Neşeli Beyşe, çevresindeki insanlarla ilişkilerinde canlı ve sıcak bir karakter olarak görünür. Düğünde şarkı söylemesi, onun duygularını insanlarla paylaşmaktan çekinmediğini gösterir. Özellikle Zurake'ye karşı ilgisini gizlememesi, onun içinden geldiği gibi davranan yönünü ortaya çıkarır. Köy hayatının içinde çalışan, insanlarla bir arada bulunan Beyşe'nin davranışlarında yaşama bağlı bir taraf vardır. Ancak bu neşeli yön, yaşadığı olayların ardından yerini ağır bir sona bırakır. Bacağından yaralanması ve ardından ölmesi, onun hayatındaki canlılığın bir anda kesilmesine yol açar. Beyşe'nin geride bıraktığı hatıra ise özellikle Zurake ve daha sonra Cuma üzerinden yaşamaya devam eder.

Cesur Beyşe, karşılaştığı güçlükler karşısında geri çekilmeyen bir karakterdir. Zurake'ye olan sevgisini saklamaz ve onunla birlikte bir hayat kurma isteğini ortaya koyar. Bu isteğin önünde gelenekler ve çeşitli engeller bulunmasına rağmen düşüncesinden kolayca vazgeçmez. Köy hayatının zorlukları içinde çalışmaya ve sorumluluklarını yerine getirmeye devam eder. Tahıl hırsızlığı sırasında yaşanan olay ve aldığı yara, onun hayatının ne kadar ağır şartlarla karşı karşıya kalabildiğini gösterir. Beyşe'nin cesareti, büyük sözlerden çok davranışlarında görülür. Sevdiği kadına sahip çıkma isteği ve karşılaştığı zorlukların içinde yaşamını sürdürmeye çalışması, onun bu yönünü belirgin hâle getirir.

Sorumlu Beyşe, kendi hayatını köyün düzeni ve günlük işleri içinde sürdüren bir karakterdir. Çalışmanın, geçimin ve aile hayatının önem taşıdığı bir çevrede yaşar. Zurake'yi kendi evine götürmek istemesi de onun geleceğe ilişkin bir düşüncesinin olduğunu gösterir. Ancak bu isteği gelenekler ve içinde bulunduğu şartlar nedeniyle hemen gerçekleşmez. Beyşe, yaşadığı bütün güçlüklerin arasında hayatını sürdürmeye çalışır. Tahıl hırsızlığı sırasında başına gelenler de onun köy yaşamındaki sorumluluklardan ayrı düşünülemez. Yaralanması ve ardından ölmesiyle birlikte bu sorumlulukların hepsi yarım kalır. Beyşe'nin karakteri, sevgi ile günlük hayatın yüklerini aynı anda taşıyan bir insan olarak şekillenir.

Sevecen Beyşe, özellikle Zurake'ye karşı davranışlarında sıcak ve yakın bir tutum gösterir. Onu yalnızca sevdiği bir kadın olarak görmez; onunla birlikte bir hayat kurmayı ve onu kendi evine götürmeyi ister. Düğünde şarkı söylemesi ve Zurake'ye olan ilgisini göstermesi, duygularını saklamayan yönünü ortaya çıkarır. Beyşe'nin sevgisi, sözlerden çok geleceğe ilişkin isteğinde kendini gösterir. Ancak geleneklerin belirlediği süreç ve ardından yaşanan olaylar bu isteğin gerçekleşmesine izin vermez. Ölümünden sonra Zurake'nin yaşadığı acı da Beyşe ile arasındaki bağın ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Onun sevecenliği, özellikle Zurake ile ilişkisinde belirginleşen bir özelliktir.

Dirençli Beyşe, hayatının önüne çıkardığı zorluklara rağmen kendi düzenini sürdürmeye çalışan biridir. Sevdiği kadınla birlikte olma isteği hemen gerçekleşmese de bundan vazgeçmez. Geleneklerin belirlediği sınırlar içinde yaşamaya devam eder. Köydeki işlerini sürdürür, günlük hayatın yüklerini taşır ve karşısına çıkan güçlüklerle baş etmeye çalışır. Tahıl hırsızlığı sırasında yaralanması, onun hayatında ağır bir dönüm noktası olur. Buna rağmen Beyşe'nin karakterinde mücadele eden bir insan görüntüsü belirginleşir. Ölümü, onun direncinin sona erdiği nokta olur. Fakat ardından kalan hatıralar, özellikle Zurake'nin hayatında, Beyşe'nin varlığını uzun süre devam ettirir.

Zurake

Zurake, novellada Beyşe'ye duyduğu sevgi, geleneklerin hayatı üzerindeki etkisi ve onun ölümünden sonra yaşadığı acıyla öne çıkan bir karakterdir. Beyşe ile evlenme isteği, yaşadığı çevrenin gelenekleri nedeniyle hemen gerçekleşmez. Beyşe'nin ölümü ise hayatının yönünü değiştirir. Onun ölümünden sonra yaşadığı yas ve Beyşe'yle son kez vedalaşmasına izin verilmemesi, Zurake'nin acısını daha da ağırlaştırır. Daha sonraki yıllarda hayatına devam etmek zorunda kalır ve başka bir evlilik yapar. Buna rağmen geçmiş tamamen silinmez. Yıllar sonra oğluna Cuma'dan ve geçmişte yaşananlardan söz etmesi, Zurake'nin hayatında eski günlerin izlerinin sürdüğünü gösterir.

Sevdalı Zurake'nin karakterinin merkezinde Beyşe'ye duyduğu güçlü sevgi bulunur. Beyşe ile kurmak istediği hayat, onun geleceğe ilişkin en önemli beklentilerinden biridir. Ancak bu beklenti geleneklerin ve yaşanan olayların arasında gerçekleşemez. Beyşe'nin ölümüyle birlikte Zurake sevdiği insanı kaybeder ve hayatı başka bir yöne sürüklenir. Onun sevgisi, Beyşe'nin ölümünden sonra da tamamen ortadan kalkmaz. Yıllar sonra oğluna geçmişten söz etmesi, yaşadığı ilişkinin belleğinde yerini koruduğunu gösterir. Zurake'nin sevdası yalnızca Beyşe ile birlikte olmak istemesinde değil, onun ölümünden sonra geçmişini hatırlamasında da kendini gösterir.

Çekingen Zurake, duygularını ve yaşadığı acıyı çevresine kolayca açamayan bir karakterdir. Beyşe'ye olan sevgisi güçlü olsa da içinde bulunduğu geleneksel çevrenin sınırları içinde hareket etmek zorundadır. Beyşe ile birlikte bir hayat kurma isteği vardır; ancak bu isteğin gerçekleşmesi kolay değildir. Beyşe'nin ölümünden sonra yaşadığı acı daha da ağırlaştır. Özellikle onunla son kez vedalaşmasına izin verilmemesi, Zurake'nin yasını kendi içinde yaşamasına neden olur. Daha sonraki hayatında da geçmişte yaşadıklarını doğrudan ortaya koymak yerine oğluna anlattıkları üzerinden geçmişin izlerini taşır. Onun çekingenliği, içinde bulunduğu çevre ve yaşadığı kayıpla birlikte belirginleşir.

Geleneklerine bağlı Zurake, hayatını içinde bulunduğu toplumun kuralları ve gelenekleri çerçevesinde sürdürür. Beyşe ile evlenme isteği olmasına rağmen bu ilişkinin önünde geleneklerin belirlediği engeller bulunur. Beyşe'nin ölümünden sonra da yaşla ilgili kurallar onun hayatını etkiler. Özellikle cenaze ve vedalaşma konusunda kendi isteğini gerçekleştirememesi, bireysel duygular ile gelenekler

arasındaki çatışmayı gösterir. Zurake'nin yaşadıkları, novellada geleneklerin yalnızca günlük hayatı değil, insanların en özel kararlarını ve duygularını da nasıl etkilediğini ortaya koyar. Daha sonraki yıllarda yaptığı evlilik ve hayatını sürdürmesi de yine içinde bulunduğu toplumsal düzenin koşullarıyla bağlantılıdır.

Kararlı Zurake, yaşadığı bütün acılara rağmen hayatını sürdürmek zorunda kalan bir kadındır. Beyşe'nin ölümünden sonra ağır bir kayıp yaşasa da zaman içinde yaşamına devam eder. Geçmişte yaşadığı aşkın ve kaybın ardından başka bir evlilik yapar ve kendi hayatını kurar. Yıllar sonra oğluna geçmişten söz etmesi, yaşadıklarını tamamen geride bırakmadığını gösterirken aynı zamanda hayatını sürdürdüğünü de ortaya koyar. Zurake'nin kararlılığı, büyük sözlerden çok yaşadığı kayıpların ardından yoluna devam etmesinde görülür. Beyşe'nin ölümü onun hayatını değiştirmiş olsa da Zurake yaşamın içinde kalır ve yıllar sonra geçmişin izlerini oğluna aktarır.

TEMALAR

Toplum:

İdeoloji: Toplumsal Sorumluluk ve Emek

Novellada emek, insanların günlük yaşamının önemli bir parçasıdır. Köyde tarlaların sürülmesi, ekinlerin yetiştirilmesi ve hasat zamanı yapılan işler yalnızca bir kişinin değil, bütün köyün hayatını ilgilendirir. İnsanlar kendi işlerinin yanında gerektiğinde birbirlerine de yardım ederler. Bu nedenle çalışma, köy yaşamında ortak bir sorumluluk olarak görülür. Özellikle hasat döneminde herkesin emeğine ihtiyaç vardır. Derbişalı'nın çalışkanlığı ve işini bırakmaması da bu anlayışın örneklerinden biridir. Köylülerin tarlalarda birlikte çalışması, üretimin ortak çabayla sürdürüldüğünü gösterir.

Bu durum Sovyet döneminde önem verilen emek anlayışıyla da örtüşür. Çalışmak yalnızca kişinin kendi geçimini sağlaması anlamına gelmez; toplumun ihtiyaçlarına katkıda bulunmak da önemlidir. Novellada insanlar üretimden uzak değildir. Tarlada çalışan, hayvanlarla ilgilenen, ev işlerine yardım eden ve köyün günlük işlerini sürdüren insanlar görülür. Derbişalı'nın işine bağlılığı da bu çalışma anlayışı içinde anlam kazanır. O, yaptığı işi yarıda bırakmayan ve emeğini köyün yaşamından ayrı düşünmeyen bir kişidir.

Ortak sorumluluk düşüncesi, köydeki insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde de görülür. Birinin işi yalnızca kendisini değil, çevresindeki insanları da etkiler. Bu yüzden herkesin elinden geleni yapması beklenir. Hasat gibi büyük işlerde bu durum daha belirgin hâle gelir. İnsanlar aynı tarlada çalışarak ürünün zamanında toplanmasına katkıda bulunurlar.

Novellada emek böylece soyut bir düşünce olarak değil, insanların günlük hayatındaki davranışlar üzerinden gösterilir. Tarlada çalışmak, hasada katılmak ve işi sonuna kadar sürdürmek, hem bireysel hem de ortak yaşamın gereğidir. Bu yönüyle eser, emeği köy hayatının vazgeçilmez bir parçası olarak ele alır.

Örnek sahne: Hasat günlerinde köylüler tarlalara çıkar ve birlikte çalışırlar. Derbişalı da bu yoğun çalışmanın içindedir. Gün boyunca işini sürdürür, yorulmasına rağmen görevini bırakmaz. Tardaki çalışma yalnızca onun yaptığı bir iş değildir; köydeki insanların geçimi için herkesin katkısı gereklidir. Köylüler aynı amaç doğrultusunda ürünleri toplamaya çalışırlar. Bu sahnede insanların tek başına değil, birbirlerinin emeğine ihtiyaç duyarak çalıştıkları görülür. Derbişalı'nın çalışmaya bağlılığı da ortak emeğin içinde belirginleşir. Hasat, köydeki insanların birlikte hareket ettiği ve herkesin üzerine düşen işi yaptığı bir dönemdir. Bu nedenle sahne, novelladaki ortak sorumluluk ve emek anlayışını doğrudan gösterir.

Gelenek

Düğün Oyunları ve Gençlerin Yakınlaşması

Novellada düğün oyunları, gençlerin birbirleriyle yakınlaşmasının toplum tarafından kabul edilen yollarından biri olarak görülür. Bu oyunlar, genç kadın ve erkeklerin doğrudan ve açık biçimde birbirlerine yaklaşmak yerine, geleneklerin belirlediği sınırlar içinde iletişim kurmalarına imkân verir. Özellikle düğün gibi herkesin bir araya geldiği toplu etkinliklerde gençlerin birbirini görmesi, konuşması ve karşılıklı ilgi göstermesi daha doğal karşılanır. Ancak bu yakınlaşma tamamen bireysel bir seçim değildir; ailelerin, köy halkının ve geleneklerin etkisi altında gerçekleşir.

Novellada düğünler yalnızca iki kişinin evlenmesiyle sınırlı değildir. Düğün sırasında yapılan oyunlar, eğlenceler ve gençlerin bir araya gelmesi, toplumun sosyal düzeninin bir parçasıdır. Bu ortamda gençler birbirlerini tanıma fırsatı bulurken, aynı zamanda toplumun belirlediği davranış sınırlarının dışına çıkmazlar. Bu nedenle düğün oyunları, kişisel duygular ile toplumsal gelenekler arasında bir alan oluşturur.

Bu durum özellikle evlilik konusundaki geleneksel anlayışla bağlantılıdır. Gençlerin kiminle evleneceği yalnızca kendi kararlarına bırakılmaz; ailelerin görüşleri ve toplumun beklentileri de önem taşır. Dolayısıyla düğünlerdeki oyunlar ve karşılaşmalar, gençlerin birbirlerine ilgi göstermelerine izin verse de bu yaklaşmanın nasıl ve hangi sınırlar içinde gerçekleşeceğini gelenekler belirler.

Novellada düğün oyunlarının önemi de buradan gelir. Eğlence gibi görünen bu etkinlikler, aslında gençlerin toplum içinde birbirleriyle ilişki kurmasının kabul edilmiş biçimlerinden biridir.

Örnek sahne: Cuma, Kızıgali'nin evine döndüğünde düğün oyunları çoktan başlamıştı. Gençler bahçenin iç tarafında gelinle damadın çevresinde toplanmış, Aykümüş de neşeli şarkı oyununu yönetiyordu. Kızıgali'nin yeğeni Tölbaşı güzel bir şarkı söyledi. Aykümüş'ün kocası sonunda gitmesine izin verince onu yanağından öptü. Herkes güldü, oyun daha da neşelendi.

Ardından Toko şarkı söylemek için ortaya çıktı. Ancak fazla içmişti ve ayıp sayılacak bir şarkı seçti. Kalabalığın içinde Zurake'yi buldu ve herkesin önünde onu kendisini öpmeye zorlamak istedi. Zurake onu reddetti ve hızla diğer gençlerin arasına karıştı.

Toko buna gücendi. Şeralı, Zurake ile alay ederek kendi nişanlısını öpmeyecekse kimi öpeceğini sordu. Zurake ise cesurca bunun onu ilgilendirmedığını söyledi. Aykümüş hemen araya girerek Şeralı'nın eğlenceyi bozmasına engel oldu ve böyle bir şarkı seçtiği için Toko'yu eleştirdi.

Düğün oyunu kısa süre sonra yeniden başladı. Genç erkekler sırayla şarkı söylerken kızlar onları ilgiyle dinleyip izliyordu. Yaz gecesi sakindi ve güzeldi. Ay ışığı bahçenin üzerine vuruyor, serin bir rüzgâr ağaçların arasından geçiyor, havaya da solmakta olan yoncanın kokusu yayılıyordu.

Tam o sırada yaklaşan atların nal sesleri duyuldu. Herkes yola doğru döndü. Bir atlı yaklaşıyordu. Sonunda düğüne gelen Beyşe'ydı.

Kırgız Kültüründe Aşk, Mahcubiyet ve Toplumsal Sınırlar

Novellada Kırgız toplumunda aşk ve sevgi, gençlerin belli toplumsal sınırlar içinde hareket etmesini gerektirir. Gençler duygularını birbirlerine doğrudan söylemezler. "Seni seviyorum" demek yerine mektup yazar, haberlerini güvendikleri kişiler aracılığıyla gönderir veya baş başa konuşabilecekleri bir buluşma ayarlarlar. Sevginin böyle dolaylı yollarla ifade edilmesi, köy hayatındaki mahcubiyet ve görgü anlayışıyla ilişkilidir. Herkesin birbirini yakından tanıdığı bir ortamda gençlerin ilişkilerini açıkça yaşamaması beklenir.

Cuma'nın aracı olarak kullanılması bu durumu açıkça gösterir. Beyşe, Zurake'ye yazdığı mektubu Cuma'ya verir. Şeralı da Zurake'ye göndermek istediği mektubu onun aracılığıyla ulaştırır. Genç erkeklerin kızlara kendi duygularını doğrudan söylemek yerine daha genç birini aracı yapmaları, aşkın nasıl ifade edildiğini gösterir. Cuma'nın mektubu taşıması yalnızca basit bir yardım değildir; gençler arasındaki iletişimin toplum içinde kabul edilen biçimlerinden biridir.

Zurake de gerektiğinde aynı yolu kullanır. Beyşe yokken Toko ile konuşmak istediğinde Cuma'dan onu bahçeye getirmesini ister. Toko'nun karşısına kendisi çıkmak yerine Cuma'yı aracı yapar. Ancak bu, Zurake'nin duygularını söylemekten çekindiği anlamına gelmez. Toko geldiğinde ona ne zaman evleneceklerini sorar ve daha fazla beklemek istemediğini açıkça belirtir. Yani duygularını ifade eder, fakat bunu yine toplumun alıştığı sınırlar içinde yapar.

Şeralı'nın davranışı ise bu sınırların ihlal edilmesiyle ortaya çıkan durumu gösterir. Önce Cuma aracılığıyla mektup gönderir. Zurake mektubu parçalayıp onu reddeder. Daha sonra Şeralı doğrudan karşısına çıkar ve cevap vermesi için baskı yapar. Sonunda onu zorla götürmek ve evlenmekle tehdit eder. Böylece novellada iki farklı yaklaşım karşı karşıya gelir: mektup ve aracı yoluyla sürdürülen, mesafeyi koruyan kur yapma biçimi ile Zurake'nin iradesini hiçe sayan zorlayıcı davranış. Bu karşıtlık, Kırgız toplumunda aşkın yalnızca kişisel bir duygu olmadığını, gençlerin birbirlerine nasıl yaklaşacaklarının da gelenekler ve toplumsal sınırlar tarafından şekillendiğini gösterir.

Örnek Sahne: Şeralı, Cuma ile arkadaş olduktan sonra Zurake'ye gizli bir mektup vermesi için ondan yardım ister ve cevabını da getirmesini söyler. Cuma mektubu gömleğinin altına saklayıp Zurake'nin yanına gider. Zurake mektubu parçalara ayırarak hem mektubu hem de Şeralı'yı reddeder.

Daha sonra Şeralı bu yoldan vazgeçer. Bahçenin çitinde Zurake'yi görünce mektubu alıp almadığını sorar ve doğrudan cevap vermesini ister. Zurake onun baskısına boyun eğmez ve kendisiyle alay eder. Şeralı, onu zorla götürüp geçici olarak evleneceğini söyleyince Zurake, onunla evlenmektense ölmeyi tercih edeceğini söyler. Böylece Şeralı'nın mektupla ve Cuma aracılığıyla yürüttüğü dolaylı yaklaşım, yerini doğrudan baskıya bırakır.

Erkeklik / Namus, Onur ve Gurur

Novellada erkeklik, *namıs*, yani erkek onuru ve gururu kavramıyla yakından bağlantılıdır. Düşün oyunları sırasında yaşananlar, bir erkeğin toplumdaki konumunun kadınlarla olan ilişkisi ve bu ilişkinin diğer erkekler tarafından nasıl görüldüğüyle bağlantılı olduğunu gösterir. Toko düşünce şarkı söyler ve nişanlısı Zurake'yi öpmek ister, ancak Zurake onu reddeder. Bu ret yalnızca Toko'nun kişisel olarak reddedilmesi değildir. Erkeklerin birbirini yakından izlediği bu ortamda, Toko'nun küçük düşürülmesi olarak görülür ve onun erkeklik gururunu incitir. Toko'nun Zurake'nin nişanlısı olması, onun sevgisini kabul etmesini beklemesine yol açar. Zurake'nin onu reddetmesi ise Toko'nun erkek ve gelecekteki eş olarak sahip olduğunu düşündüğü konuma ve onura karşı gelir.

Durum, daha sonra Beyşe'nin şarkı söyleyip Zurake'yi öpmesiyle daha da karmaşık hâle gelir. Şeralı bunu bilerek Toko'nun bir başka aşağılanması olarak görür ve Zurake ile birlikte giderken Toko'yu onların peşinden gitmeye kıskırtır. Böylece kadınla yaşanan aşk rekabeti iki erkek arasındaki bir mücadeleye dönüşür. Erkeklik burada, kişinin kendi onurunu koruması ve uğradığı aşağılanmaya karşılık vermesi üzerinden ortaya çıkar. Şeralı'nın davranışında Zurake tarafından daha önce reddedilmiş olmasının da etkisi vardır. Zurake önce onun aşk mektubunu yırtıp atmış, daha sonra da onu doğrudan reddetmiştir. Zurake'nin Beyşe'yi kabul ettiğini görmek, Şeralı'nın kıskançlığını ve incinmiş gururunu daha da artırır. Bu nedenle Toko'nun yaşadığı aşağılanmayı Beyşe ile çatışma çıkarmak için kullanır.

Novella, bu yıkıcı erkeklik anlayışını düşün sahnesinin ötesine taşır. Şeralı daha sonra kolhozun tahlılını çalar ve kaçarken Beyşe ile karşılaşır. Yaralı olan Beyşe'nin bacağına tekme atması, Beyşe'nin ölümüne yol açan olaylardan biri olur. Böylece Şeralı'nın şiddeti, daha önce ortaya çıkan incinmiş gurur ve karşılık verme biçimiyle bağlantılı hâle gelir. Stamov, erkeklik anlayışında onurun toplumdaki itibarla, aşk ilişkileri üzerindeki denetimle ve uğranılan aşağılanmaya karşılık verme beklentisiyle bağlantılı olduğunu gösterir. Özellikle Şeralı üzerinden, erkeklik gururunun rekabet ve kıskırtmadan intikam ve şiddete kadar uzanan bir davranış biçimine dönüşebildiğini ortaya koyar.

Örnek sahne: Bir gün Şeralı onu evine çağırıp gizli bir iş verdi. Zurake'ye bir mektup götürecekti, cevabını da geri getirecekti. Cuma sırrı saklayacağına söz verdi ve mektubu istemeye istemeye gömleğinin altına gizledi.

Cuma bütün gün Derbişalılarının evinin çevresinde dolaştı. Mektup yüzünden içi hiç rahat değildi. Onu taşımak artık Cuma'ya eskisi kadar gurur vermiyordu.

Yine de verdiği söz tutarak sonunda Derbişalılarının evine gitti. Zurake'yi yalnız bulduğunda kız onu sevinçle karşıladı. Cuma ise çekinerek Şeralı'nın mektubunu uzattı. Mektubun kimden geldiğini öğrenen Zurake'nin neşesi bir anda kayboldu. Öfkeyle mektubu parçaladı ve parçalarını sulama arkına attı.

Bir gün Cuma ile Zurake, yere dökülen elmaları kurutmak için hazırlıyorlardı. Tam o sırada Şeralı çitin yanında göründü. Zurake'ye takılarak mektubunu alıp almadığını sordu. Zurake onun "tatlı sözleriyle" alay etti ve deve kuyruğu yere değdiğinde cevap vereceğini söyledi. Şeralı doğrudan cevap isteyince Zurake, cevabını Uychuman'ın karısından almasını söyledi; onunla gönül ilişkisi yaşadığı herkesçe biliniyordu.

Bu sözler Şeralı'yı öfkeliendirdi. Zurake'yi zorla götürmekle, üç gün karısı olarak yanında tutup sonra annesine geri göndermekle tehdit etti. Zurake ise korkmadan, onunla evlenmektense ölmeyi tercih edeceğini söyledi. Ardından Şarik'in bağını çözdü. Köpeğin üzerine geldiğini gören Şeralı kaçtı. Zurake'nin sözleri onu daha da kızdırmıştı. Bir an için gerçekten Zurake'nin üzerine yürüyecek gibi oldu; ancak Şarik'in havlaması onu durdurdu.

Kimlik: Belek — Beyşe'nin Ardında Kalan Oğlu

Novellada Belek'in kimliği hiçbir zaman doğrudan açıklanmaz. Ancak Zurake'nin Beyşe'ye duyduğu aşk, Beyşe'nin ölümünden sonra yaşananlar ve yıllar sonra Cuma'nın Belek'le karşılaşması bir arada düşünüldüğünde, Belek'in Beyşe'nin oğlu olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür. Yazar bu bilgiyi açıkça vermek yerine olayların arasına yerleştirdiği ayrıntılarla okurun dikkatine sunar.

Zurake ile Beyşe birbirlerini sever ve evlenmek isterler. Ancak Zurake, babasının yas süresinin bitmesini beklemek zorundadır. Beyşe bu sürenin sonunda onunla evlenmeyi düşünürken hayatını kaybeder. Beyşe'nin ölümünden sonra ise Zurake'nin kendi isteği dışında başka biriyle evlendirilmesi, bu aşkın ve ilişkinin yarım kalmasına yol açar. Novellada Zurake'nin daha sonra bir oğlunun olması ve bu oğlanın Belek adını taşıması, geçmişte yaşananların devam ettiğini düşündürür. Belek'in büyüdüğünde Zurake'den babasının Beyşe olduğunu öğrenmiş olması da metinde açıkça söylenmez; fakat bu ihtimal, Cuma'nın yıllar sonra Belek'le karşılaşmasındaki şaşkınlıkla birlikte anlam kazanır.

Cuma köye yıllar sonra döndüğünde Belek'le karşılaşır. Belek'in Beyşe'ye çok benzemesi Cuma'nın dikkatini çeker. Bu benzerlik yalnızca fiziksel bir ayrıntı değildir; geçmişte yaşanan aşkın ve Beyşe'nin ölümünden sonra geride bıraktığı hayatın yeniden ortaya çıkmasını sağlar. Daha da önemlisi, Belek'in Çoro'nun eski evinin bulunduğu yerde kurulan evde yaşaması, geçmiş ile bugün arasında başka bir bağ kurar. Böylece Beyşe'nin hayatı sona ermiş olsa da onun izleri köyde ve Zurake'nin hayatında yaşamaya devam eder.

Belek'in adı da bu açıdan sembolik bir anlam taşır. "Belek" sözcüğü hediye anlamına gelir. Bu ad, ölen bir insanın ardından dünyaya gelen ve ondan geriye kalan bir armağan düşüncesini çağırır. Eğer Belek gerçekten Beyşe'nin oğluysa, onun varlığı Zurake'nin Beyşe ile yarım kalan sevgisinden geriye kalan en somut bağıdır. Beyşe yaşamamış, Zurake başka biriyle evlendirilmiş ve yıllar geçmiştir; fakat Belek onun geçmişini bugüne taşır.

Bu nedenle Belek, novellada yalnızca bir karakter değil, geçmişin unutulmadığını gösteren bir simge olarak da okunabilir. Yazar onun Beyşe'nin oğlu olduğunu açıkça söylemez. Cuma'nın Belek'te Beyşe'yi görmesi, çocuğun adı ve Zurake'nin geçmişi gibi ayrıntıları yan yana getirerek sonucu okurun kendisinin çıkarmasını sağlar. Böylece Beyşe'nin ölümünden sonra bile onun sevgisinin ve hatırasının yaşamaya devam ettiği düşüncesi ortaya çıkar.

Örnek Sahne: Cuma, doğduğu köye döndüğünde yıllar önce bildiği yerlerin çoğunun değiştiğini gördü. Toko onu sıcak karşıladı ve köyde insanların evlerini yeniden yaptıklarını, yaşamlarını düzene soktuklarını anlattı. Cuma ise ailesinin eski evinin bakımsız kaldığını ve duvarlarıyla çatısının yavaş yavaş çöktüğünü görünce üzüldü.

Bir süre sonra Cuma, Çoro'nun eski evinin bulunduğu yerde yeni bir ev yapıldığını öğrendi. Çoro'nun geride çocuğu kalmamıştı; tek oğlu Beyşe de evlenmeden ölmüştü. Bu yüzden yeni evde kimin yaşadığını merak etti. Toko, evin Tınalı'nın kızı Zurake'nin oğluna ait olduğunu söyledi. Zurake'nin adını duyan Cuma, yıllar önce yaşananları hatırladı ve onun hayatta olup olmadığını sordu. Toko, Zurake'nin Ak-Su'daki şeker fabrikasında çalıştığını, fakat hastalandığı için emekli olup oğlunun yanına taşınmayı düşündüğünü söyledi.

Cuma daha sonra eski evlerinin bulunduğu yere gitti. Tam Beyşe'nin mezarını ziyaret etmek üzere hazırlanırken genç bir adam yanına geldi ve "Siz Cuma değil misiniz?" diye sordu. Cuma adını doğruladı. Genç adam kendisini Belek olarak tanıttı. Annesinin Cuma'dan sık sık söz ettiğini söyledi. Cuma, Belek'in Beyşe'ye çok benzediğini fark edince derinden etkilendi. Ardından Belek'le birlikte Beyşe'nin mezarına gittiler.

İlişkiler

Evlilik: Aşk ile Toplumsal Beklentiler

Novellada aşk ile toplumsal beklentiler arasındaki çatışma, özellikle Beyşe'nin ölümünden sonra Zurake'nin yaşadığı durum üzerinden görülür. Beyşe'nin ölümünün ardından Zurake'nin hayatı yalnızca kendi duygularına göre şekillenmez. İçinde yaşadığı toplumun gelenekleri ve beklentileri, onun geleceğiyle ilgili kararları da etkiler. Toko'nun Zurake ile evlenmesi beklenir.

Bu durum, geçmişte Kırgız toplumunda görülen geleneksel evlilik anlayışının bir yansımasıdır. Evlilik yalnızca iki insanın birbirini sevmesine değil, toplumun uygun gördüğü ilişkilere ve ailelerin beklentilerine de bağlı olabilir.

Toko, Zurake'yi sever ve onunla evlenmek ister. Ancak sevgisini Zurake'nin kalbine dokunacak biçimde gösteremez. Tavırları sert ve kaba kalır. Zurake'nin yanında olsa da onun duygularını anlayan, sevgisini hissettiren ve kendisini ona yakın hissettiren bir davranış sergileyemez. Bu nedenle Toko'nun sevgisi, Zurake'nin Beyşe'ye karşı hissettiği sevginin yerini dolduramaz.

Buradaki çatışma, Zurake'nin önünde yalnızca bir evlilik seçeneğinin bulunmasıyla daha belirgin hâle gelir. Toplum Toko ile evlenmesini beklerken Zurake'nin kalbi hâlâ Beyşe'ye bağlıdır. Toko onu sevse bile Zurake'nin istediği yakınlığı ve sevgiyi ona gösterememesi, bu evliliğin duygusal açıdan kolay bir seçim olmadığını ortaya koyar. Zurake'nin kendi hayatı hakkında ne istediği ile çevresinin ondan beklediği şey birbirinden farklıdır.

Bu nedenle novellada toplum, insanların hayatlarını yalnızca kurallarla değil, evlilik ve aile beklentileriyle de biçimlendiren bir güç olarak karşımıza çıkar. Zurake'nin yaşadığı durum, sevginin yalnızca birinin diğerini sevmesiyle tamamlanmadığını; karşılıklı anlayış, yakınlık ve duyguların da gerekli olduğunu gösterir. Toplumun uygun gördüğü evlilik ile insanın gönlünün istediği hayat her zaman aynı olmayabilir.

Örnek sahne: Savaşın ardından Toko ile Zurake'nin evlenmesi iki aile tarafından kararlaştırılmıştır. Ancak Toko, Zurake'ye karşı duygularını açıkça göstermez ve ona soğuk davranır. Zurake bir gün onunla konuşurken kendisini hiç düşünüp düşünmediğini sorar. Toko, hiç düşünmediğini söyler. Bunun üzerine Zurake ondan hiç değilse kendisini öpmesini ister; Toko ise geri çekilip nedenini sorar. Sonunda Zurake ne zaman evleneceklerini sorar. Toko, düşünün hasattan sonra yapılacağını söyler. Zurake daha fazla beklemek istemez ve ertesi pazar evlenmeleri için ısrar eder. Toko ise annesinin de buna razı olması gerektiğini söyler. Zurake öfkelenerek oradan ayrılır.

Dostluk ve Sadakat

Novellada dostluk ve sadakat, Cuma ile Beyşe arasındaki ilişki üzerinden açıkça görülür. İkisinin dostluğu çocukluk yıllarında başlar ve zaman içinde güçlenir. Beyşe savaşa gittiğinde aralarındaki bağ kopmaz. Birbirlerine mektuplar yazarlar ve bu mektuplar, ayrı kaldıkları dönemde dostluklarını sürdürmelerini sağlar. Beyşe'nin Cuma'ya yazdığı mektuplarda ona "küçük kardeşim Cuma" diye hitap etmesi, aralarındaki yakınlığı gösterir. Cuma da Beyşe'yi yalnızca bir köylüsü olarak değil, kendisine yakın gördüğü bir dost ve ağabey olarak kabul eder.

Savaşın ardından Beyşe köye döndüğünde Cuma'nın onu karşılaması, bu dostluğun ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Cuma onu görünce ağlar ve Beyşe'ye sarılır. Uzun ayrılıktan sonra gerçekleşen bu buluşma, iki arkadaş arasındaki bağın savaş ve uzaklık nedeniyle ortadan kalkmadığını gösterir. Cuma'nın Beyşe'ye duyduğu bağlılık, onun hayatındaki olaylara verdiği tepkilerde de görülür. Beyşe ile Zurake arasındaki yakınlığı öğrendiğinde kıskançlık yaşasa da Beyşe'ye olan dostluğu devam eder.

Cuma, Beyşe'nin ölümünden sonra da onu unutmaz. Yıllar sonra köye döndüğünde ilk olarak Beyşe'nin mezarını ziyaret eder. Bu davranış, aradan uzun zaman geçmesine rağmen dostluğun Cuma için önemini koruduğunu gösterir. Beyşe'nin oğlu Belek ile tanışması da geçmişle yeniden karşılaşmasına vesile olur. Belek'in annesinin Cuma'dan söz ettiğini söylemesi, Beyşe'nin de dostunu ailesine anlattığını ortaya koyar.

Novellada dostluk yalnızca birlikte geçirilen güzel zamanlarla sınırlı değildir. Ayrılık, savaş ve ölüm gibi olaylar karşısında da devam eden bir bağlılık söz konusudur. Cuma ile Beyşe'nin ilişkisi, gerçek dostluğun zaman ve uzaklıkla sona ermediğini gösterir. Mektuplar, karşılaşmalar ve yıllar sonra yapılan mezar ziyareti, bu dostluğun farklı dönemlerde devam ettiğini ortaya koyar. Bu nedenle dostluk ve sadakat, novellanın insan ilişkilerini anlatan önemli temalarından biridir.

Cuma ile Zurake arasındaki ilişki, Beyşe üzerinden gelişen yakınlıklarıyla dikkat çeker. Cuma, Zurake ile konuşur, onunla görüşür ve Beyşe hakkında bildiklerini onunla paylaşır. Zurake de Cuma'ya güvenir ve Beyşe ile ilgili konularda onunla konuşur. Ancak Cuma'nın Beyşe ile Zurake arasındaki yakınlığı kıskanması, bu ilişkinin her zaman aynı şekilde sürmediğini gösterir. Bir noktada Cuma, Zurake'ye Beyşe'nin Frunze'de bir nişanlısı olduğunu söyler. Bu söz doğru değildir ve Zurake'nin Beyşe hakkındaki düşüncelerini etkiler. Daha sonra Cuma, Zurake ile Beyşe'nin arasındaki ilişkiyi görür. Böylece Cuma ile Zurake arasındaki ilişki, dostlukla birlikte kıskançlığın ve yanlış yönlendirmelerin de bulunduğu karmaşık bir hâl alır.

Örnek sahne: Beyşe savaştan döndüğünde Cuma onu görür görmez ağlar ve ona sarılır. Uzun süredir birbirlerinden ayrı olan iki dost yeniden karşılaşmıştır. Cuma'nın bu tepkisi, Beyşe'ye duyduğu yakınlığı açıkça gösterir. Aralarındaki dostluk savaş ve uzaklık yüzünden sona ermemiştir. Daha önce mektuplarla sürdürdükleri ilişkileri, Beyşe'nin köye dönmesiyle yeniden yüz yüze devam eder. Cuma için Beyşe'nin dönüşü sıradan bir karşılaşma değildir. Onu özlemiş ve yeniden görmekten büyük bir sevinç duymuştur. Bu sahne, novellada dostluk ve sadakat temasını en açık biçimde gösteren olaylardan biridir.